

Ühinenud Rahvaste
Hariduse, Teaduse ja
Kultuuri Organisatsioon

Riiklik koordinaator
Eesti

UNESCO
ühendkoolid

Läänemere Projekt

UNESCO ÜHENDKOOLOIDE VÕRGUSTIK PILTIDES JA ARVUDES ÜLEVAADE TEGEVUSTEST 2018–2019

Foto: Enn Narrusson

AUDENTESE SPORDIGÜMNAASIUM RAKVERE PÕHIKOOJ JUHAN LIIVI NIM. ALATSKIVI KOOL
AKOOL AUDENTESE ERAKOOL JÜRI GÜMNAASIUM KONG
JÕHVI PÕHIKOOJ KADRINA KESKKOOL KOHTLA-JÄRVE JÄRVE VENE GÜMNAASIUM
AUDRU KOOL KOHTLA-JÄRVE MALEVA PÕHIKOOJ PÕLVA KOOL
MNAASIUM PALADE PÕHIKOOJ MIINA HÄRMA GÜMNAASIUM
GUSTAV ADOLFI GÜMNAASIUM KOLGA KOOL KONGUTA KOOL PALADE PÕHIKOOJ
HUGO TREFFNERI GÜMNAASIUM PÄRNU ÜLEJÕE PÕHIKOOJ PALADE PÕHIKOOJ NARVA SOLDINO GÜMNAASIUM
SI KOOL MTÜ ERU LAHE RANNARAHVA SELTS NARVA VANALINNA RIIGIKOOJ
RAPLA VESIROOSI GÜMNAASIUM
NOAROOTSI GÜMNAASIUM TALLINNA 32. KESKKOOL PÄRNU-JAAGUPI PÕHIKOOJ
TALLINNA MUSTAMÄE REAALGÜMNAASIUM TALLINNA INGLISE KOLLEDŽ TALLINNA MAHTRA PÕHIKOOJ VIIM
PÕHIKOOJ TARTU HIIE KOOL PALADE PÕHIKOOJ TALLINNA PAE GÜMNAASIUM
TALLINNA TEHNİKAGÜMNAASIUM TAMSALU GÜMNAASIUM
TOILA GÜMNAASIUM TARTU KRISTJAN JAAK PETERSONI GÜMNAASIUM
ÜLENURME GÜMNAASIUM PALADE PÕHIKOOJ TARTU LOODUSMAJA
SIUM VALGA GÜMNAASIUM VANALINNA HARIDUSKOLLEGIUMI GÜMNAASIUM MIIN
VIIMSI KOOL TALLINNA 21. KOOL
TALLINNA HUMANITAARGÜMNAASIUM

SISUKORD

<u>Eessõna</u>	4
<u>Võrgustiku riiklike tegevuste ülevaade perioodil 2018. aasta sügis – 2019. aasta lõpp</u>	5
<u>Populaarsemad üritused</u>	6
<u>Koolides enim tähistatud ÜRO ja rahvusvahelised teemapäevad 2018–2019</u>	7
<u>Kõige enam koolide poolt toetatud kestliku arengu eesmärgid</u>	10
<u>Parimad näited ja õpetlikud möödalaskmised</u>	12
<u>Kestliku arengu haridus UNESCO ühendkoolide võrgustiku Eesti tegevustes</u>	17
<u>Läänemere Projekti harrastusteaduse programmid kooliõpilastele</u>	18
<u>Lindude ökoloogia programm</u>	19
<u>Jõevaatluste programm</u>	20
<u>Fenoloogiliste vaatluste programm</u>	21
<u>Vee kvaliteedi programm</u>	22
<u>Õhu kvaliteedi programm</u>	23
<u>Rannikuvaatluste programm</u>	24
<u>Loome koos maailma, milles elada soovime</u>	25
<u>Maailmahariduslikud tegevused Eestis</u>	26
<u>Kuidas minust Myanmaris vaatamisväärsus sai</u>	28
<u>Rahvusvaheline koostöö</u>	29
<u>Põhjapolaarjoone datlid – Eesti UNESCO ühendkoolide võrgustiku koostöö Soomega</u>	30
<u>ÜRO matke arendab suhtlemis- ja argumenteerimisoskusi ning avab maailma</u>	31
<u>Årø noortelaager Taani väikesaarel</u>	32
<u>Rahvusvaheline Läänemere veebiviktoriin ja koostöö teadlastega</u>	33
<u>Koostöö Sophia Ülikooliga, reis UNESCO ühendkoolide konverentsile ja laager Roostal</u>	33
<u>Kogemuste jagamine, sisu levitamine ja õppematerjalid</u>	34
<u>2020. aastaks planeeritud tegevused</u>	35

EESSÕNA

Madli Kumpas
UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni
haridusprogrammide koordinaator

Aastal 1953 algatati UNESCO ühendkoolide võrgustik ([UNESCO Associated Schools Network](#)), et toetada maailmarahu ning UNESCO ja ÜRO põhikirjade keskeid väärtusi. Eestis said võrgustik ja koolide tegevused hoo sisse 2000. aastatel. UNESCO Läänemere Projekt loodi UNESCO egiidi all Soome UNESCO Rahvusliku Komisjoni eestvedamisel eesmärgiga edendada Läänemere-äärsete riikide koolide keskkonnaharidust ning õpilaste keskkonnasäästlikku elu- ja mõtteviisi. Eesti õpilased ja õpetajad on võrgustiku tegevustes kaasa löönud alates selle algatamisest 1989. aastal.

2019. aastal viidi lõpule Eesti UNESCO ühendkoolide ja Läänemere Projekti võrgustike ühinemine, mis on oluline teetähis keskkonnahariduse ja maailmahariduse süvalõimingu. Võrgustiku tegevused lähtuvad ÜRO kestliku arengu eesmärkide ja kliimamuutuste temaatikast ning hõlmavad keskkonnahariduse, maailmahariduse, kestliku arengut toetava hariduse, maailmakodanikuhariduse ja inimõiguste hariduse valdkondi. Koolide tegevuste põhieesmärk on keskkonda ja ühiskonda puudutavate teemade omavaheline sidumine ning eri murekohtade mõtestamine kohalikus, piirkondlikus ja üleilmases kontekstis. Tähelepanu pööratakse õpilaste aktiivsele tegevusele, vastutuse võtmisele ning mõistmisele, et inimeseks olemises on midagi ühtset ja siduvat, et maailma eri paigad ning inimesed on tänapäeva globaliseerivas maailmas pidevas vastastikmõjus.

Eesti UNESCO ühendkoolide võrgustiku tegevuste krooniks 2019. aastal oli Läänemere Projekti (Baltic Sea Project, edaspidi akronüümiga BSP) juubeliaasta tähistamine. 30 järjepidevat tegutsemisaastat on kasvatanud keskkonnateadlikkust ühiskonnas, muutnud õpilasi ja õpetajaid aktiivsemaks ning süvendanud nende uurimishuvi, samuti edendanud haridusasutuste ja inimeste vahelisi suhteid. Sealjuures ei ole jäädud mugavalt samadesse mustrites-

se, vaid arvesse on võetud maailmas toimuvaid muutusi ja järjepidevus on käinud arenguga käsikäes. Loodusvaatlusi ja praktilisi töid tehakse tänapäeva probleemidest lähtudes, arvestades kaasaegsete teadusparadigmade ja muutunud õpikäsitlemisega. See kõik on toimunud heatahtlikult ja edasiviiva koostöö vaimus. Lisaks Läänemere Projekti juubeliaasta tähistamisele jätkus noorte juhitud suuremahuline Eesti UNESCO ühendkoolide ÜRO matke programm, mis tõi Eestisse mitmeid välisdelegatsioone, ning nii koolides kui ka võrgustiku tasemel toimus palju muud põnevat ja arendavat. 2019. aasta UNESCO ühendkoolide siseriiklike ja rahvusvaheliste tegevuste kohta saab kogumikust täpsemalt lugeda.

Rõõmustav on, et viimase aasta jooksul on nii riigiasutuste poolt kui ka Eesti haridusmaastikul laiemalt pööratud aina rohkem tähelepanu maailmaharidusele. Koostöös Euroopa maailmahariduse võrgustikuga GENE ning Euroopa kolleegidega viisid Välisministeerium ja Haridus- ja Teadusministeerium koos Eesti valdkondlike organisatsioonidega ellu Eesti maailmahariduse uuringu. Protsess kestis umbes aasta ja tõi kokku sidusrühmad, pakkudes platvormi aruteluks ja koostööks ning uurides võimalusi, kuidas valdkonna arendamisel edasi liikuda. Uuringu tulemused avaldatakse 2020. aasta alguses.

UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni poolt soovin inspireeriva koostöö eest siiralt tänada Eesti UNESCO ühendkoolide ja Läänemere Projekti koordinaatoreid Viktoria Rudenkot ning Gedy Matiseni, samuti kõiki Eesti võrgustiku liikmeid, õpetajaid ja õpilasi, kellela võrgustik toimida ei saaks. UNESCO põhikirja preambuli paljutsiteeritud sõnad ütlevad: „Kuna sõjad saavad alguse inimeste mõtetest, tuleb ka rahu kaitsta inimhõimuse abil“. Kogumik annab kinnitust, et Eesti võrgustik ja koolid panustavad sellesse suurde eesmärki ning loodetavasti innustab edasi tegutsema ja huviga ootama, mida 2020. aasta endaga toob.

UNESCO on ÜRO eriorganisatsioon, mille eesmärk on aidata kaasa rahu ja julgeoleku tagamisele maailmas, edendades rahvusvahelist koostööd hariduse, kultuuri, teaduse, IKT ja meedia vallas. Paljud UNESCO teemad on valdkondadevahelised ja -ülesed. Eesti ühines UNESCOga 14. oktoobril 1991. UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon on koordineerijaks UNESCO ja Eestis UNESCO tegevusega seotud organisatsioonide, asutuste ning isikute vahel. UNESCO ERK loob neile võimaluse olla kaasatud UNESCO töösse ning kindlustame Eesti osaluse ülemaailmses koostöös ühiste väärtuste loomisel. Vaata lisaks: www.unesco.ee

Ühendatud võrgustikku kuulub 48 Eesti haridusasutust. Uuteks liitujateks 2019. aastal olid Tallinna 32. Keskkool ja Tamsalu Gümnaasium ning kandidaatkoolideks Viimsi Gümnaasium, Värskas Gümnaasium ja Järveküla Kool. Uuri võrgustiku ja selle liikmete kohta [SIIT](#). Võrgustikuga liitumiseks võta ühendust UNESCO ühendkoolide koordinaatori Viktoria Rudenkoga või [Läänemere Projekti](#) koordinaatori Gedy Matiseniga.

VÕRGUSTIKU RIIKLIKE TEGEVUSTE ÜLEVAADE PERIOODIL 2018. AASTA SÜGIS – 2019. AASTA LÕPP

Möödunud õppeaastal
oli koolidel võimalus
osaleda 21 erineval
sündmusel

Võrgustiku erinevates
tegevustes osalejate
arv oli u 12 000

Möödunud õppeaastal
toetasid koolide
tegevused suuremal
või vähemal määral
kõiki kestliku arengu
eesmärke

BSP programmides osales
24 kooli ning populaarsemad
olid ranniku-, linnu- ja
jõe vaatlused

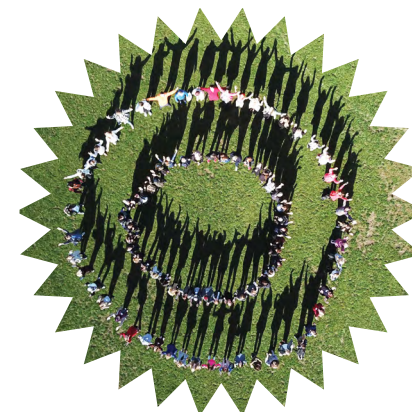
POPULAARSEMAD ÜRITUSED

Õpetajate ja
koolijuhtide
seminar Tartu
loodusmajas

ÜRO tööprotsessi
matkeks
ettevalmistavad
rollimängud Tartus,
Tallinnas ja Narvas

Õpilaskonverents
Ülenurme
Gümnaasiumis

Rahvusvaheline
Läänemere
veebiviktoriin

Seminar „United
Nations for Sustainable
Development”
Välisministeeriumis

Läänemere Projekti
rahvusvaheline laager
ja maailmahariduse
suvekool õpetajatele
Roostal

KOOLIDES ENIM TÄHISTATUD ÜRO JA RAHVUSVAHELISED TEEMAPÄEVAD 2018–2019

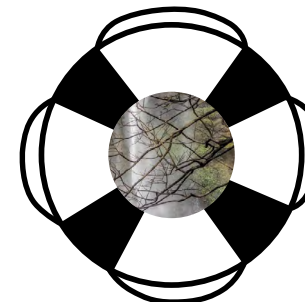
22.03
veepäev

05.10
õpetajate päev

07.04
tervisepäev

22.05
bioloogilise
mitmekesisuse päev

21.02
rahvusvaheline
emakeelepäev

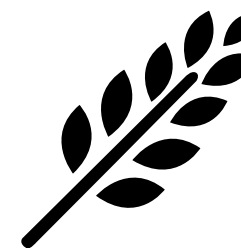
08.03
naistepäev

22.04
Maa päev

26.10–01.11
õiglase kaubanduse nädal

05.05
keskkonnapäev

Vaata tähtpäevade kalendrit [SIIN](#)

AASTATEL 2018–2019 TOETASID UNESCO ÜHENDKOOLOIDE JA LÄÄNEMERE PROJEKTI TEGEVUSI

UNESCO
Eesti
Rahvuslik
Komisjon

Ühinenud Rahvaste
Hariduse, Teaduse ja
Kultuuri Organisatsioon

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

VÄLISMINISTEERIUM

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

SCIENTIX
The community for science
education in Europe

The work presented in this document/ workshop is supported by the European Commission's FP7 programme – project Scientix 2 (Grant agreement N. 337250), coordinated by European Schoolnet (EUN). The content of this document/workshop is the sole responsibility of the organizer and it does not represent the opinion of the European Commission, and the Commission is not responsible for any use that might be made of information contained herein.

Olga Hmelkova, Narva Soldino
Gümnaasium: „Saadud
teadmised panid lapsi mõtlema,
mida nad teevad ja kuidas
nemad ise võivad olla kasulikud
ning muuta olukorda maailmas.”

Heli Illipe-Sootak, Audentese Koolide SA:
„Iga üritus, kus õpilased saavad ise kaasa lüüa
ja midagi konkreetset teha, annab neile juurde
enesekindlust, kindlasti sütitab uudishimu
teemade vastu, mille kohta neil teadmised varem
puudusid või lünklikud olid. Keskkonnateadlikkuse
parandamine on olnud meie kooli üks peamisi
eesmärke ning on ka näha, et õpilased on hakanud
usinamalt prügi sorteerima ja seda õigetes
kogumiskohtadesse paigutama. Avaram silmaring
aitab samuti olla mõistvam endast millegi poolest
erinevate kaaslaste suhtes.”

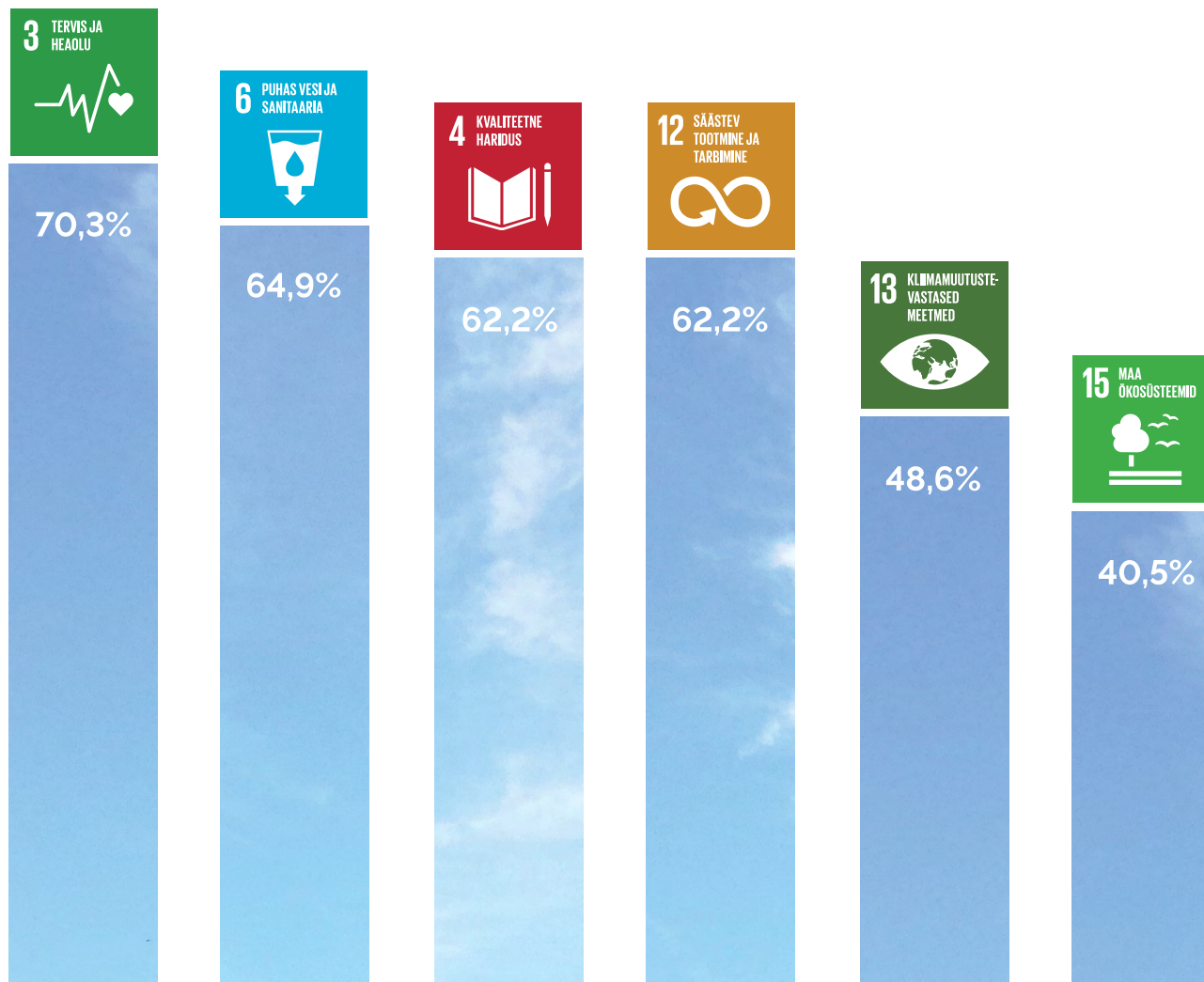
Siret Pung, Kadrina Keskkool: „Viisime
läbi erinevaid tegevusi: metsaistutus, BSP
programmid, loodusvaatlused, õppekäigud.
Õpilased on keskkonnateadlikumad,
sallivamad. Kaasasime kogu õpetajaskonna
ja direktsiooni sisekoolituse raames UNESCO
Ühendkoolide ja BSP tegevuste tutvustamisse,
kutsudes esinema koordinaatorid Gedy
Matiseni ja Viktoria Rudenko. Sügisel 2018 oli
koolis Mondo Maailmakooli fotonäitus „Millist
maailma tahame aastaks 2030?””

Vilja Padonik, Rakvere Põhikool:
„Koolipere on muutunud
hoolivamaks looduse suhtes.
Õpilased algatasid ise
prügikoristamise linnas ning
kaks õpilast valisid loovtööks
keskkonnanädala korraldamise.”

Kogumiku lehekülgedel välja toodud koolide
tsitaadid pärinevad UNESCO ühendkoolide
võrgustiku aastaaruandest 2018/19.

KÕIGE ENAM KOOLIDE POOLT TOETATUD KESTLIKU ARENGU EESMÄRGID

Statistika pärineb UNESCO
ühendkoolide võrgustiku
aastaruandest 2018/19
Loe rohkem kestliku arengu
eesmärkidest [SIIN](#)

Kaisa-Helena Luht, Tallinna Inglise Kolledž: „Üritusel osalejad on keskkonnateadlikumad, õpetajad on tundnud huvi loodusvaatluste juhendite vastu, oleme neid ka algklasside õpetajatega jaganud. Õpilaste huvi on tänu üritustele suurenenud.”

Urve Lehestik, Põlva Kool: „Olen märganud õpilaste seas suhtumise muutumist, aga ma soovin, et muutused oleksid suuremad ja puudutaksid rohkemaid õpilasi. Oleme ikka püüdnud kolleegidega koos toimetada ja omavahel asju rohkem arutada.”

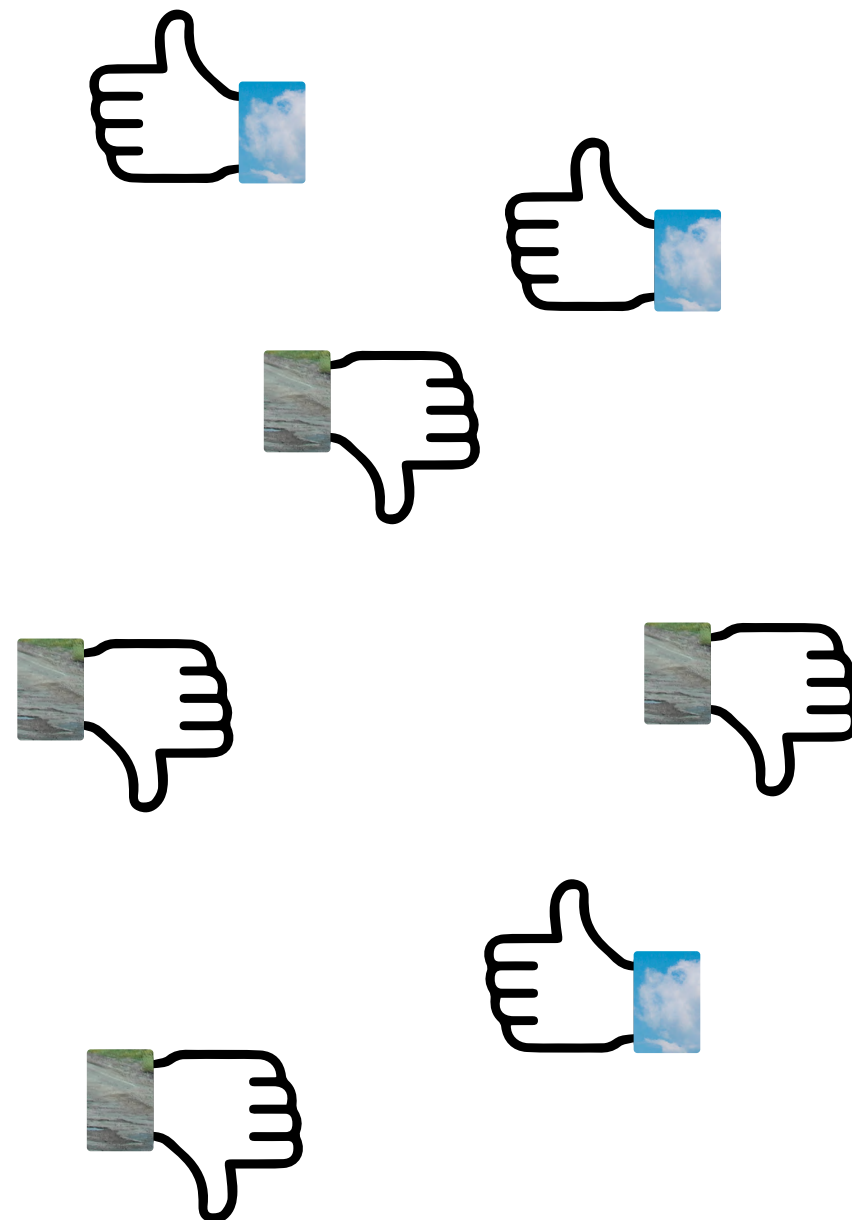
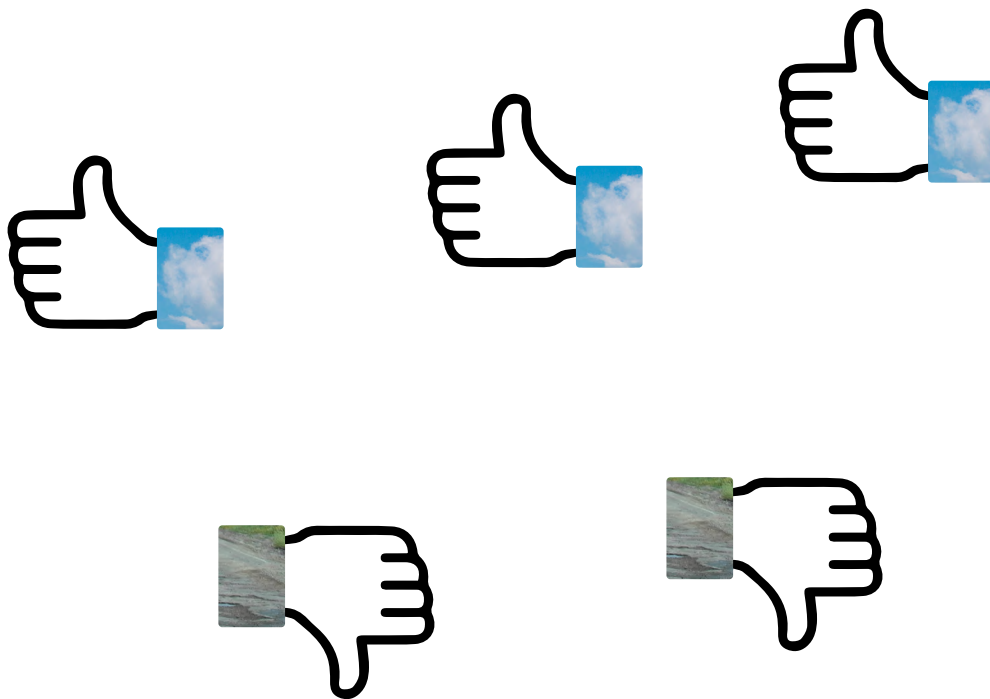

Liina Tamm, Konguta Kool: „Loomulikult, kui lastele rääkida ja kui vanemaid kaasata, tekivad muutused käitumises ja inimesed muutuvad teadlikumaks. Heaks näiteks on siin õpilaste uurimuslikud tööd, kus uuriti paberi kasutamist peredes, et seeläbi puid metsades säästvalt kasutada või näiteks säästva tarbimise põhimõtteid kasutades valmistati jääkmaterjalidest „Teeme ära!” talgute raames lasteaia territooriumile üheksa vahendit laste jaoks!”

Pille Olesk, Valga Gümnaasium: „Kindlasti on õpilased pärast tegevustes osalemist sallivamad ja keskkonnateadlikumad. Oleme keskendunud teatud teemadele. Kirjutame projekte ja teeme tegevusi eesmärkidest lähtuvalt. Rõõm on tõdeda, et õpilased on motiveeritud ja tegutsevad iseseisvalt. Näiteks vanapaberi kogumiskampaania: 12. klassi õpilase projekt ja tulemuseks suur koorem vanapaberit ja muidugi palju eelnenud tegevusi (filmid, kirjad Ghanaga jne). Käime paljudes koolides erinevate töötubadega esinemas. Teemad on alati seotud ka säästva arengu temaatikaga. Näiteks käisime Keenis naiste õiguste nädalal. Oma panuse Keeni maailmanädala tegevuste õnnestumisse andsid Valga Gümnaasiumi õpilased, kes viisid läbi põnevad füüsikapäevaga lõimitud töötoad „Naised ja lapsed valguses ja varjus” ning „Naised ja lapsed hääles ja hääletuses”, kus tehti käepärastest vahenditest taskulampe ja vilesid. Sama töötoaga käisime nii Pühajärve koolis kui Valga Põhikoolis. See õppeaasta oli meie koolile väga tähenduslik. Kool sai 100-aastaseks, seoses sellega saime tippida oma juubeliüritustesse ühendkoolide temaatikat. Juba ammu ei ole koolil üritustel silti „UNESCO ühendkoolide üritus” vaid see on läbiv ja loomulik.”

PARIMAD NÄITED JA ÕPETLIKUD MÖÖDALASKMISED

Möödunud õppeaasta tõi koolidele rohkelt võimalusi erinevateks tegevusteks, sest senised UNESCO ühendkoolid ja Läänemere Projekti koolid asusid ühtselt UNESCO ühendkoolide võrgustikuna tegutsema. Teisalt nõudis tegevustes osalemine koolijuhtidelt, õpetajatelt ja õpilastelt rohkem paindlikkust ning koostööd, sest tegevustesse sooviti kaasata nii humanitaar- kui loodusainete õpetajaid. Kuigi lõiming on kahtlemata suurepärane viis maailma ja enda kohta rohkem teada saada, õppida nägema terviklikku pilti ning luua seoseid elementide vahel, vajab see palju energiat ja aega. Oluline on analüüsida nii möödalkmisi kui ka õnnestumisi, et oma tegevust pidevalt parandada. Siinkohal toome välja koolide aruannetes nimetatud kitsaskohad ja õnnestumised.

Möödalaskmised 2018/19 õppeaastal:

Eestvedamine on jäänud ühe õpetaja õlule ja ajapuuduse tõttu jäid paljud asjad tegemata.

Raske on projekti üksi vedada. Seoses Läänemere Projektiga liitumisega tuleb teha muudatusi ning kaasata loodusainete õpetajaid.

Isiklikult arvan, et üks möödalaskmine oli ka valdade ühendamise käigus vanade e-maili aadresside likvideerimine, mistõttu mõned kirjad pole minuni jõudnud.

Sel aastal ei õnnestunud kaasata sama palju aktiivseid noori kui eelmistel aastatel.

Meie kooli koordinaator lahkus teise kooli ja temast jäänud tühimik on vaja täita, et saada meie kool uuesti aktiivseks võrgustiku liikmeks. Tahaksime muutuda piirkonnas taas nähtavaks.

Ei ole jõudnud oma tegevusi piisavalt kajastada kooli kodulehel ja meediaväljaannetes. Proovime seda puudujääki sügisel kõrvaldada.

Üritused toimusid suures osas Tartu kandis ning Lääne-Eestist oli keeruline sinna jõuda.

Kõige keerulisem on olnud korralduslik pool – üritusteks aja leidmine ja selle koordineerimine kõigiga.

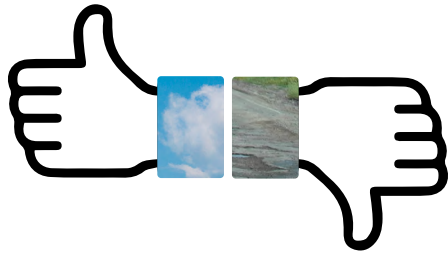

2018/19 õppeaastal toimus meie koolimaja renoveerimine, mistõttu töötasime ülisesistes tingimustes ja projektitööks jäi liiga vähe energiat ning aega.

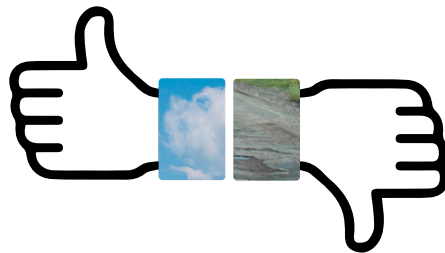

Suur koormus koolis jätab vähe aega osaleda erinevates projektides, aga me üritame anda oma parima.

Õnnestumine käsikäes möödalaskmisega:

Üldjoontes võib öelda, et õpilased on hea meelega nõus uutes projektides kaasa lööma, kui neid veidikenegi suunata. Kolleegide osas on seis pigem selline, et igaüks tegutseb omaette, vaja oleks kindlasti eesmärgipärasemat ja ulatuslikumat koostööd erinevate kooliosade ja -astmete vahel.

Üldiselt võib öelda, et need õpetajad, kes on aktiivselt korraldavad ühe või teist ettevõtmist, mõistavad üsna hästi, et ühendkoolide pakutavad võimalused on väärt kaasategemist.

Õnnestumised 2018/19 õppeaastal:

Õnnestus osaleda nii Ülenurmes toimunud õpilaskonverentsil, Tartus ja Narva-Jõesuus toimunud õpetajate seminaril, BSP veebiviktoriinil kui ka harrastusteaduse programmides!

Läänemere Projekti vaatlused õnnestus siduda koolidele suunatud KIK-i keskkonnateadlikkuse programmiga.

Rahvusvahelise ÜRO matke korraldamine Noarootsis oli väga õpetlik ja tore ning andis väärtusliku kogemuse selliste ürituste edaspidise korraldamise jaoks.

Maailmahariduse valikkursuse väljatöötamine ja rakendamine alates sellest õppeaastast.

Saime seoses Läänemere Projekti vee ja õhu kvaliteedi uuringutega suhelda Soome kolleegidega Meri-Pori koolist, meile saadeti iga-aastane ülevaade keskkonnaseisundist.

Tallinna koolid osalesid aktiivselt Vabaõhumuuseumis 31. mail 2019 toimunud looduskaitsepäeval „Läänemere Projekt 30“.

Maailmanädala jooksul toimus palju üritusi seoses arengueesmärkidega ning seeläbi suurenes kogu koolipere teadlikkus.

Valikained Globaliseeruv Maailm ja UNESCO kursus, temaatilised praktilised ja projektitööd gümnaasiumis, loovtööd UNESCO kultuuripärandi teemadel.

Väga inspireeriv osalemine ÜRO matkel, mis tõmbas ühelt poolt tähelepanu ÜRO tegevusest huvitatud õpilastele, aga andis ka juhtkonnale positiivse impulsi taolistest üritustest rohkem osa võtta.

Väga toredad muljed said paljud õpilased ja õpetajad rahvusvahelise ÜRO tööprotsessi eelpäeval. Tänu sellele osales üks meie noormees päris matkel Noarootsis ning asus ka sealsesse gümnaasiumi õppima. Varem oli see noormees pigem kartlik ja võõras keskkonnas üksi ei liikunud.

Rahvusvaheline koostöö UNESCO
ühendkooliga Peterburist: osalemine
VII Rahvusvahelisel teaduskonverentsil
„High technology and ecology“.

Rohelise Kooli töörühm teeb koostööd UNESCO
ühendkoolide BSP koordinaatoritega ja üheskoos
pakutakse tegevusi eri vanuserühmadele – väikestest
lastest abiturientideni. Saime panustada BSP heade
näidete kogumiku loomisse ning lisaks paljudel üritustel
osalemisele korraldasime neid ka ise.

Õpilaste üliposiitivne tagasiside
Roostal toimunud Läänemere Projekti
rahvusvahelise laagri kohta!

Ühised tegevused õpilastega mere
ääres (rannikuvaatlus) ja Randvere
metsas (õhukvaliteedi uuring).

Osalemine rahvusvahelisel
konverentsil Saksamaal Dampis
koos teiste külalistega eri
riikidest.

Tore kohtumine teiste õpetajatega
Narva-Jõesuus toimunud
Läänemere Projekti seminaril.

Õiglase kaubanduse
sõbra tiitli saamine.

Üks õnnestumine oli see, et Mondo
süvaõppekursusel käisid ajaloo ja inglise
keeke õpetajad, kes kiitsid koolitust.

Õpilaskonverents „Ühinenud koolid
muutuvas maailmas“ ja õpilaste poolt
teostatud edukad projektid seoses Eesti
15 aasta täitumisega Euroopa Liidus.

KESTLIKU ARENGU HARIDUS UNESCO ÜHENDKOOLIDE VÕRGUSTIKU EESTI TEGEVUSTES: KESKKOND, HARIDUS, MAASTIK JA LOODUSMAJA

Janika Ruusmaa
Tartu loodusmaja juhataja

Käisin jõulupüha hommikul mere ääres ning aasta esimesel päeval rabas. Ilm oli külm ja niiske, päike ulatus vaevu üle horisondi ning heitis pilverünkade alt korraka päeva esimesi ja viimaseid kiiri. Oleks oodanud, et sellise ilmaga ei kohta ma looduses palju inimesi, kuid ma eksisin. Raba oli rahvast täis ning mererannal jalutajaid jätkus silmapiirini. Me, eestlased, ei saa looduses käimata hakkama. Isegi hallis meres ja pimedas rabas leiame üles sinna salvestunud päikese, mis meile jõudu ja energiat annab. Harjumus looduses käia ja oskus seal viibida kujuneb lapsepõlves, eelkõige peretraditsioonide toel, aga ka kooli eeskujul.

Õpetame märkama, et oskaksime hoida – see on Tartu loodusmaja üks tunnuslausetest, mis iseloomustab väga hästi ka kogu Eesti keskkonnahariduse eesmärki.

Keskkonnahariduse maastik Eestis on mitmekesine. Meil pole kunagi varem olnud nii palju koolivälist loodusõpet ja keskkonnaharidust pakkuvaid asutusi ja ettevõtjaid kui täna (keskkonnaharidus.ee), nii palju võimalusi: [uusi keskusi](#), [õppevahendeid](#), ekspositsioone, [matkaradu](#) ja [avastusradu](#). Looduses käimine ja õppimine pole kunagi olnud nii hästi korraldatud. Koolidel on täna hariduse jagamisel väga palju partnereid, kes aitavad õppetööd huvitavamaks, praktilisemaks ja elulähedasemaks muuta.

Võimalusi on palju – ole aga mees ja oska need ära kasutada! Võimaluste rohkusesse võib aga ka uppuda ja siin tulevadki appi koostöövõrgustikud.

Koostöö erinevate inimeste ja organisatsioonide vahel on töö ning selle tegemisele aitab kaasa ka Tartu loodusmaja, hoides aktiivselt elus kahte üleriigilist võrgustikku, mis kuuluvad omakorda suurtesse rahvusvahelistesse võrgustikesse:

- 1. Eesti UNESCO ühendkoolide Läänemere Projekti (Baltic Sea Project) võrgustik**, mis koondab Läänemere-äärsete riikide kooliõpetajaid ja õpilasi tegutsema ühise eesmärgi nimel: õppida märkama muutusi keskkonnas ja hoidma meie ühist Läänemerd;
- 2. Rohelise Kooli (Eco Schools) võrgustik Eestis**, mis koondab kooli ja lasteaedu ning mille eesmärgiks on aidata lastel ja noortel kasvada jätkusuutlikult mõtlevateks ja keskkonnateadlikult tegutsevateks inimesteks.

Keskkond ja jätkusuutlik areng on läbiva teemana Eesti riiklikus õppekavas juba peaaegu 20 aastat, aga meie ühiskond ei muutunud jätkusuutlikuks, kui teemast räägivad ainult üksikute ainete õpetajad koolides, vaid alles siis, kui

räägivad kõik õpetajad lasteaiast alates ning kogu kool (ja lasteaed) toimib jätkusuutlikult. Selle nimel me koostööd teeme ja võrgustikke hoiame. Mõtleme globaalselt, tegutseme lokaalselt.

Tartu loodusmaja missiooniks on loodushariduse kaudu kujundada keskkonnasõbralikku mõtteviisi nii laste, noorte kui täiskasvanute hulgas. 2002. aastal asutatud sihtasutus Tartu Keskkonnahariduse Keskus, tänane Tartu loodusmaja, on välja kasvanud 1953. aastal loodud Tartu Linna Noorte Naturalistide Jaamast. Selle aja jooksul on siin erinevate õpetajate juhendamisel tuhanded lapsed ja noored pühendanud oma aega looduse tundma ja väärtustama õppimisele. Läbi muutuvate aegade-olude on kestnud õppimine tegutsedes, koostöö ja õuesõpe. Vaata lisaks: <https://www.tartuloodusmaja.ee/>

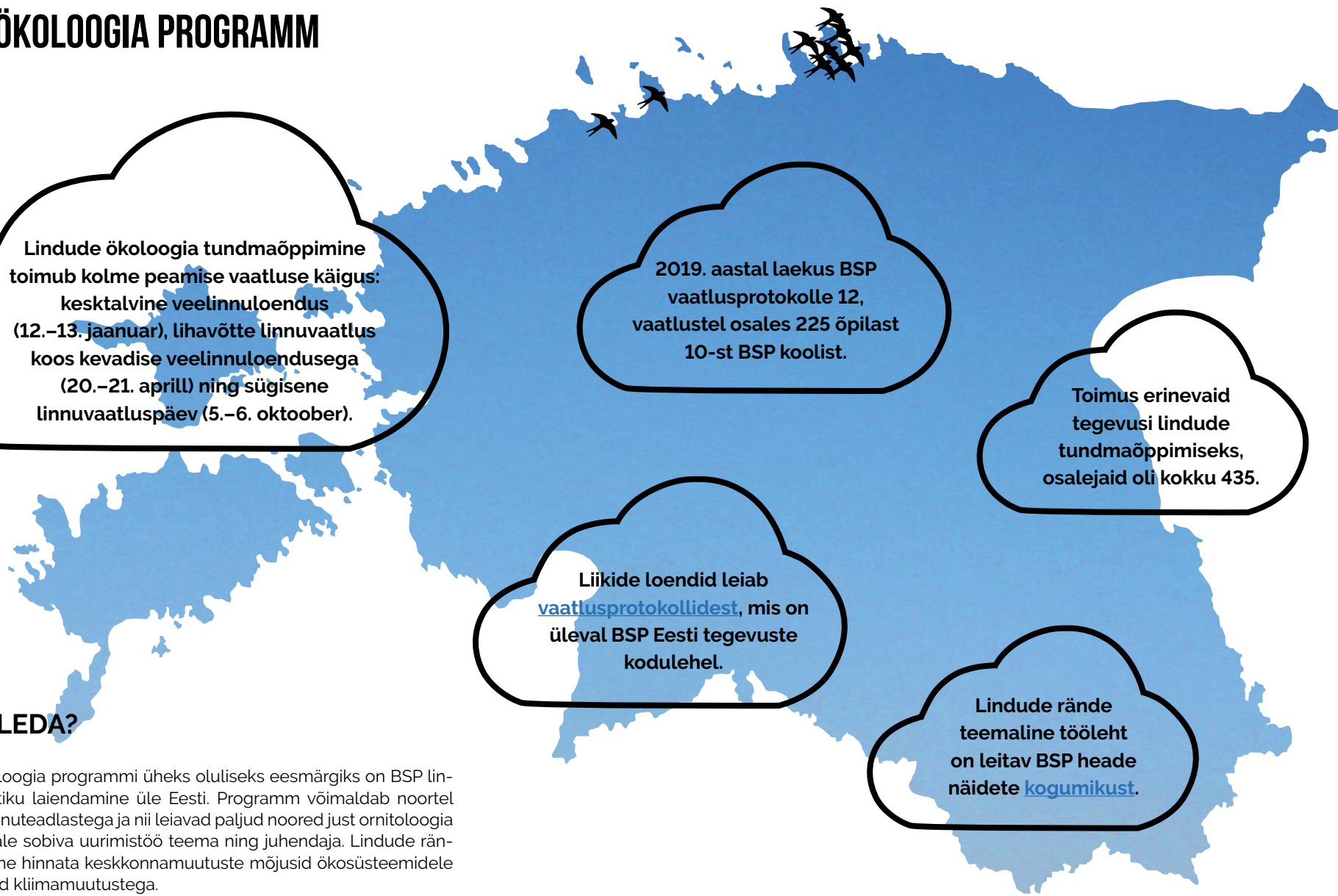

LÄÄNEMERE PROJEKTI HARRASTUSTEADUSE PROGRAMMID KOOLIÕPILASTELE

Läänemere Projekt pakub koolide koostöö hõlbustamiseks kuut [erinevat harrastusteaduse programmi](#), mis toetavad õpilasi uurimuslike oskuste arendamisel ja praktiliste tööde teostamisel ning õpetajaid õppekava rakendamisel ja praktiliste tööde juhendamisel. Programmid on headeks miniprojektideks, mida teha koos uue sõpruskooliga, et seejärel vaatlustulemusi jagada. Programmites osalemiseks saavad koolid nõu küsida riiklikelt [programmijuhtidelt](#), kes iga õppeaasta lõpus programmides osalemise kohta kokkuvõtted teevad. Programmide [aruanded ja protokollid](#) tehakse kättesaadavaks BSP Eesti tegevuste veebilehel, et nende tulemusi oleks võimalik õppetöös kasutada. Et õpilaste harrastusteadusest oleks kasu ka teadlaskonnal, siis 2019. aastast on võimalik fenoloogilised vaatlused ja linnuvaatlused sisestada [e-Elurikkuse](#) andmebaasi [Leguluse](#) kasutajaliidese kaudu.

LINDUDE ÕKOLOOGIA PROGRAMM

Lindude ökoloogia tundmaõppimine toimub kolme peamise vaatluse käigus: kesktalvine veelinnuloendus (12.–13. jaanuar), lihavõtte linnuvaatlus koos kevadise veelinnuloendusega (20.–21. aprill) ning sügisene linnuvaatluspäev (5.–6. oktoober).

2019. aastal laekus BSP vaatlusprotokolle 12, vaatlustel osales 225 õpilast 10-st BSP koolist.

Toimus erinevaid tegevusi lindude tundmaõppimiseks, osalejaid oli kokku 435.

Liikide loendid leiab [vaatlusprotokollidest](#), mis on üleval BSP Eesti tegevuste kodulehel.

Lindude rände teemaline tööleht on leitav BSP heade näidete [kogumikust](#).

MIKS OSALEDA?

BSP lindude ökoloogia programmi üheks oluliseks eesmärgiks on BSP linnuvaatlusvõrgustiku laiendamine üle Eesti. Programm võimaldab noortel teha koostööd linnuteadlastega ja nii leiavad paljud noored just ornitoloogia valdkonnast omale sobiva uurimistöö teema ning juhendaja. Lindude rännet jälgides saame hinnata keskkonnamuutuste mõjusid ökosüsteemidele ning näha seoseid kliimamuutustega.

Küsi nõu ja abi riiklikult programmijuhilt: Linda Metsaorg, Eru Lahe Rannarahva Selts, tel 56917494, linda.metsaorg@mail.ee

JÕEVAATLUSTE PROGRAMM

Jõevaatlusi tehti 2019. aastal neljal korral ajavahemikus 21. mai–28. september. Vaatlusi tehti kahel jõel kolme kooli nelja vaatlusrühma poolt. [Aruanded](#) leiab BSP Eesti tegevuste kodulehelt.

Narva jões leiti vaatlusalal kolm erinevat liiki kaldaveetaimi, Emajõe vaatluspaikades kummaski kaheksa liiki.

Kevadised vaatlused toimusid kõik märkimisväärselt sooja ilmaga – õhutemperatuur oli 24,4 °C ja 29,7 °C vahel. Sügisene vaatlus Suur-Emajõel toimus temperatuuril 10,8 °C.

Kõigis vaatluspunktides oli vesi lõhnatu ja kerge pruunika või beeži tooniga. Silmatorkavaid häiringuid (õli, vaht) ei täheldatud.

MIKS OSALEDA?

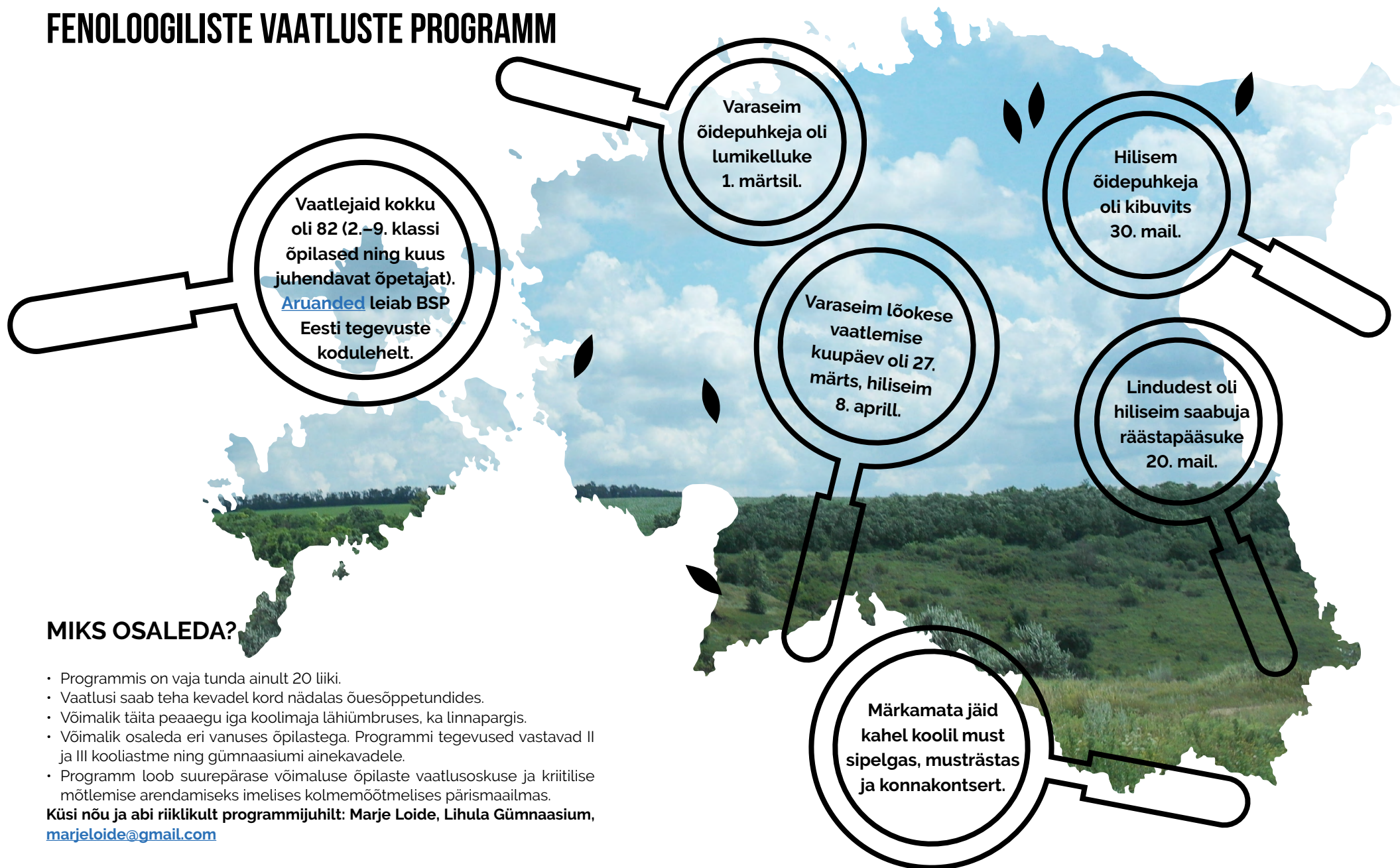
Programm võimaldab matemaatika, geograafia, loodusõpetuse, bioloogia, keemia, ühiskonnaõpetuse ja infotehnoloogia lõimimist õuesõppe tegevuste käigus.

Jõevaatluste programmi vaatluste ettevalmistus, läbiviimine ja tulemuste analüüs aitab osalevate õpilastel saada teadlikuks ökosüsteemide olulisusest, seotusest ümbritseva keskkonnaga ja erinevatest allikatest pärit eri tüüpi reostuse mõjust elusloodusele ning ka inimeste tervisele ning heaolule. Vee kvaliteedi hindamine keemiliste mõõtmiste abil aitab algatada arutelu joogi-vee kvaliteedi ja maismaalt veekogudesse ning sealt edasi merekeskkonda jõudvate ainete üle.

Jõevaatluste üks osa on ka inimtekkelise prügi loendus vaadeldaval jõelõigul ja võimalusel selle koristamine. Vooluveekogude kallaste ja vee prügistamine mõjutab sõltuvalt reostuse iseloomust vee kvaliteeti ja nii kohapealset kui kaugemat elustikku. Järjest teravamalt vajab teadvustamist plastiku, sealhulgas mikroplasti hukatuslik mõju vee- ja maismaaelustikule, mis toiduahelate kaudu avaldub ka inimestele.

Küsi nõu ja abi riiklikult programmijuhilt: Annelie Ehlvest, Tartu loodusmaja, anneli.ehlvest@tartuloodusmaja.ee

FENOLOOGILISTE VAATLUSTE PROGRAMM

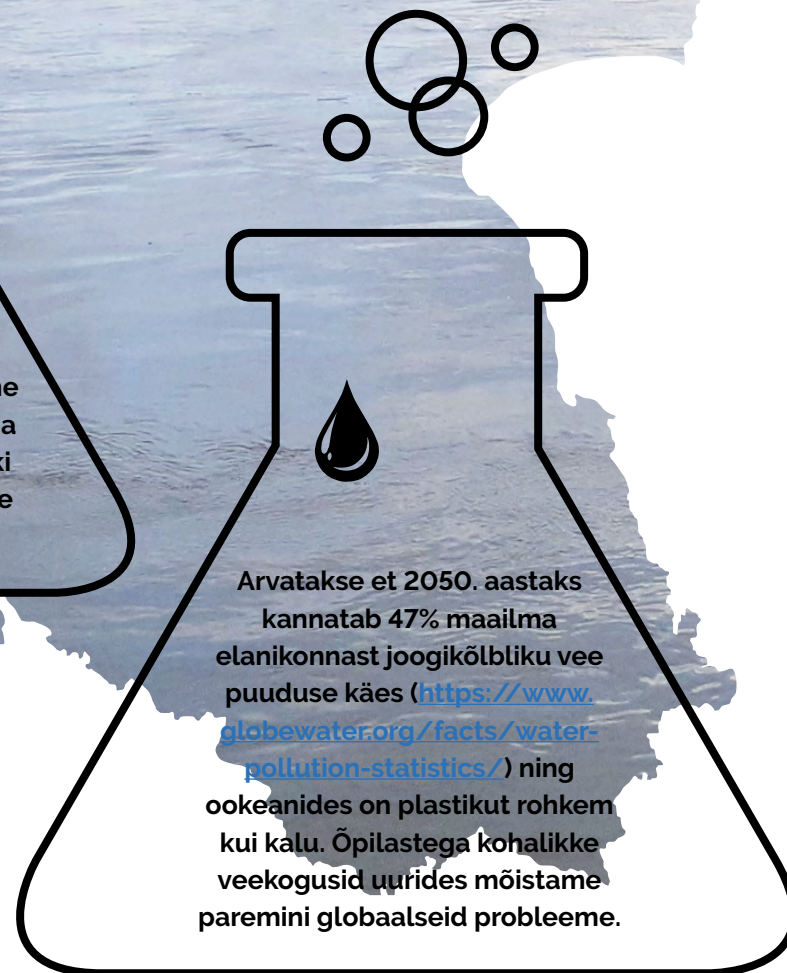
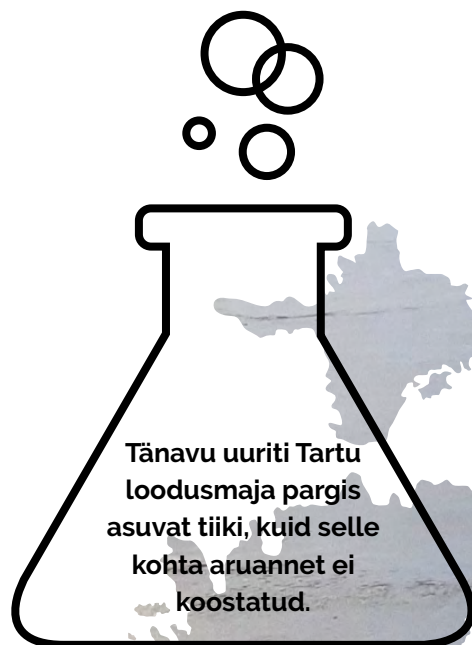

MIKS OSALEDA?

- Programmis on vaja tunda ainult 20 liiki.
- Vaatlusi saab teha kevadel kord nädalas õuesõppetundides.
- Võimalik täita peaaegu iga koolimaja lähiümbruses, ka linnapargis.
- Võimalik osaleda eri vanuses õpilastega. Programmi tegevused vastavad II ja III kooliastme ning gümnaasiumi ainekavadele.
- Programm loob suurepärase võimaluse õpilaste vaatlusoskuse ja kriitilise mõtlemise arendamiseks imelises kolmemõõtmelises pärismaailmas.

Küsi nõu ja abi riiklikult programmijuhilt: Marje Loide, Lihula Gümnaasium, marjeloide@gmail.com

VEE KVALITEEDI PROGRAMM

MIKS OSALEDA?

Vee kvaliteedi teemat saab käsitleda 1. klassist 12. klassini välja, täites erineva raskusastmega ülesandeid. Soovime 2020. aastal pakkuda koolidele diferentseeritud töölehti ja -juhendeid, mis lihtsustaks ainete lõimingut õuesõppetunni raames.

Küsi nõu ja abi riiklikult programmijuhilt: Pille-Riin Pärnsalu, Tartu loodusmaja, pilleriin.parnsalu@tartuloodusmaja.ee

ÕHU KVALITEEDI PROGRAMM

MIKS OSALEDA?

Õhu kvaliteedi teemat saab käsitleda 6. klassist 12. klassini, lisades erineva raskusastmega ülesandeid. Näiteks saab harjutada protsendi arvutamist, arutleda elutingimuste üle erinevates asulates, uurida inimeste mõju ökosüsteemile, tutvuda paljasseemnetaimede välisehituse põhjoontega või uurida samblike mitmekesisust. Vastutustundlik ja säästlik suhtumine loodusesse kujuneb läbi isikliku kokkupuute loodusega ning õuesõpe ja harrastusteaduse programmid just seda võimaldavadki.

Küsi nõu ja abi riiklikult programmijuhilt: Urve Lehestik, Põlva Kool, urve.lehestik@polvakool.ee

RANNIKUVAATLUSTE PROGRAMM

2019. aasta kevadel viidi läbi viis rannikuvaatlust, millest võttis osa 118 õpilast (5.–10. klassid).

Leitud prügist moodustasid kõige suurema osa plastikust pudelid ja ostukotid ning klaaspudelid, samuti leiti rohkem toidujäätmeid, paberit, sanitaarmaterjale ja jalatseid ning tekstiiljätmeid.

2019. aasta rannikuvaatlusel kohtas Kadrina Keskkool Vainupeal rotti ja Tallinna 21. Kool nägi Pirital hüljest.

2018. aasta sügisel viidi läbi neli rannikuvaatlust, millest võttis osa 66 õpilast (5.–9. klassid).

MIKS OSALEDA?

Tänapäeva õpilane tahab ise protsessis osaleda, katsetada, vaadelda ja kasutada kaasaegseid seadmeid. Rannikuvaatluses osalemine pakub võimaluse õpetada ja õppida klassiruumist väljaspool. Programmis osalenud õpilane omandab arvutus- ja mõõtmisoskused ning tunneb ja oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamiseks erinevates eluvaldkondades. Õpilased oskavad esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskavad looduses käituda, huvituvad loodusest ja selle uurimisest.

Küsi nõu ja abi riiklikult programmijuhilt: Karin Keert, Viimsi Kool, karin.keert@viimsi.edu.ee

Laura Pürjema, Kolga Kool: „Läänemere Projekti vaatlused viisime läbi kooli lähedusse jäävates randades – see aitas suurendada õpilaste kohateadlikkust ning panna neid mõtlema, kuidas keskkonda paremini hoida ja elusloodust väärtustada. Vaatlustesse olid kaasatud 4. ja 5. klassi klassijuhatajad.”

LOOME KOOS MAAILMA, MILLES ELADA SOOVIME

Diana Tamm
MTÜ Mondo juhatuse liige

Mida me aastast 2019 kümne aasta pärast mäletame? Kas seda, et Lasnamäel filmiti Christopher Nolani spioonipõnevikku „Tenet”? Et lõpp hakkas lähenema lõputul Brexiti? Et jätkus pöud Ida-Aafrikas ning et sõjad Jeemenis ja Süürias on küll olnud lahendusele leidmisele lähemal kui varem, kuid inimkannatused seal kestavad endiselt?

Loodetavasti ei läinud meil kõrvust mööda ka see, et aasta 2019 tõi palju [positiivseid uudiseid](#). Kas teadsid, et 2019. aastal suri 4,4 miljonit last vähem kui 2000. aastal ning uuringud näitavad, et täna sündivatel lastel on parem võimalus elada oma elu tervena, harituna ja turvaliselt kui mis tahes ajahetkel varem meie ajaloos? 115 miljoni võrra vähem on neid lapsi, kes kunagi kooli ei jõua ja maailmas on 94 miljonit lapstöölist vähem kui sajandivahetusel.

Häid uudiseid on maailma eri paigust. Costa Rica näiteks on viimase 30 aastaga kahekordistanud metsaga kaetud alasid, nüüd on metsastatud üle poole riigi territooriumist – rõõmus uudis süsiniku sidumise vaatepunktist ning ligimeelitaja turistidele. Kasvuteel on ka mitmed ohustatud liigid maailmas – mägigorillade arvukus Ida-Aafrikas on taas üle 1000, looduses elavate tiigrite arv Indias on kasvanud 30% ligi 3000 isendini ning Atlandi ookeanis on juba üle 25 000 küürvaala.

2019. aastal võeti kasutusele ka maailma esimene maalaariavaktsiin, mida testperioodil kasutatakse Malawis,

Ghanas ja Keenias. WHO andmetel on malaariasse haigestumine aastaga vähenenud 3 miljoni juhtumi võrra. Vähemused erinevates riikides on saanud juurde õigusi elada võrdsena teiste kõrval – samasooliste abielud legaliseeriti näiteks Austrias, Iirimaa ja esimese Aasia riigina ka Taiwanis.

Kindlasti jääme 2019. aastast mäletama seda, et kliimamuutused on pildil rohkem kui kunagi varem. Austraalias möllavad metsatulekahjud ja sajad miljonid hukkunud loomad on olukorra tõsidust lõpuks ometi maailma avalikkuse silme ette toomas. Greta Thunbergist inspireerituna marssisid tänavatel tuhanded noored ning 20. septembril 2019 osalesid globaalses kliimastreigis miljonid inimesed. Kasvab surve valitsustele teha tõsisemaid samme meie planeedi hoidmiseks, võimaldamaks elu siin ka 50 ja 100 aasta pärast.

Miks ma sellest kirjutan? [MTÜ Mondo](#) on 2007. aastal loodud Eesti organisatsioon, mis töötab vähim arenenud riikide ja kõige haavatavamate sihtrühmadega vaesuse vähendamise ja inimkannatuste leevendamise eesmärgil. Mondos hoiame me silma peal maailmas toimival, sest me teame, et stabiilne ja hooliv maailm, kus kõigil on võimalus inimväärseks eluks, on võimalik, aga see nõuab ühist pingutust. Me usume, et vahetu koostöö ja solidaarsus arengumaade kogukondadega on võti vaesuse leevendamiseks ja inimeste heaolu suurendamiseks.

Mondo tegutseb täna rohkem kui kümnes riigis üle maailma. Töötame näiteks Afganistanis, kus Fatima Zahra koolis Jalalabadis õpib igal aastal 260 tüdrukut. 100 maapiirkonna ämmaemandat on saanud viimase viie aasta jooksul täiendõpet, et pakkuda paremat sünnitusabi piirkondades, kus naiste suremus sünnitusel on üks maailma kõrgematest. Üle 500 lapse madala toimetulekuga või üksikvanemaga peredest Ugandas, Keenias, Ghanas ja Birmas on saanud tänu eestlaste panusele võimaluse koolis käia. Sajad pagulasnoored Jordaanis ja Ugandas ning koolinoored Süürias ja Ghanas on saanud võimaluse arvutiõppeks. Naised Ghanas, Ugandas ja Keenias on loonud oma ettevõtlusühistud, et pununud korve, sheavõid, tekstiiltooteid ja põllumajandussaadusi müües oma sissetulekut suurendada. Lisaraha annab võimaluse perele paremat toidulauda ja lastele pikemat haridusteed pakkuda ning pereliikmete tervise eest hoolitseda.

Nii panustab Mondo oma väiksel moel paljude Eesti inimeste abiga sellise maailma kujundamisse, kus meil kõigil on hea ja turvaline elada. Mondo jaoks on oluline neid kaugeid kogukondi ka Eesti inimestele lähemale tuua, kasvatada mõistmist ja hoolimist ning pakkuda võimalusi ka ise panustada – minna vabatahtlikuks, toetada rahaliselt, levitada sõna ja muuta oma argipäevakäitumist.

Väiksed ja suured koolid üle Eesti on olnud Mondo jaoks olulisteks partneriteks juba üle kümne aasta. Mondo roll on toetada maailmast hoolivatele haridustöötajaid ja noori nõu, jõu ja materjalidega tihti keeruliste ja vastuoluliste teemade käsitlemiseks.

Aasta 2020 tuleb uute tuultega: algavad kaks kolmeaastast maailmahariduse projekti, ühes on fookuses kliimamuutused ja teises ränne. Uurime koos, mis nende igapäevaselt meedia tähelepanu saavate teemade taga tegelikult peitub, mida me peaksime teadma ja kuidas neid valdkondi õpilastega arutada. Ning mida meist igaüks ise ette võtta saab, et toetada jätkusuutlikumat elu maa peal ning aidata luua inimväärseid elutingimusi kõigile?

MTÜ Mondo maailmahariduskeskuse eesmärk on suurendada Eesti elanike teadlikkust üleilmastumise proovikivide kohta ning edendada sallivust, inimõiguste austamist ja solidaarsust vaesemate piirkondade elanike vastu. Oma tegevuste ja materjalidega toetame koole, õpetajaid, noorsootöötajaid ja noori globaalsete teemade käsitlemisel. Maailmahariduslikuks tööks saame inspiratsiooni Mondo praktilisest kogemusest arenguriikides ning muudame selle kaudu globaalsed väljakutsed Eesti inimestele lähedasemaks ja konkreetsemaks. Suurema raamistikuna juhivad meie tööd ÜRO Kestliku Arengu Eesmärgid.

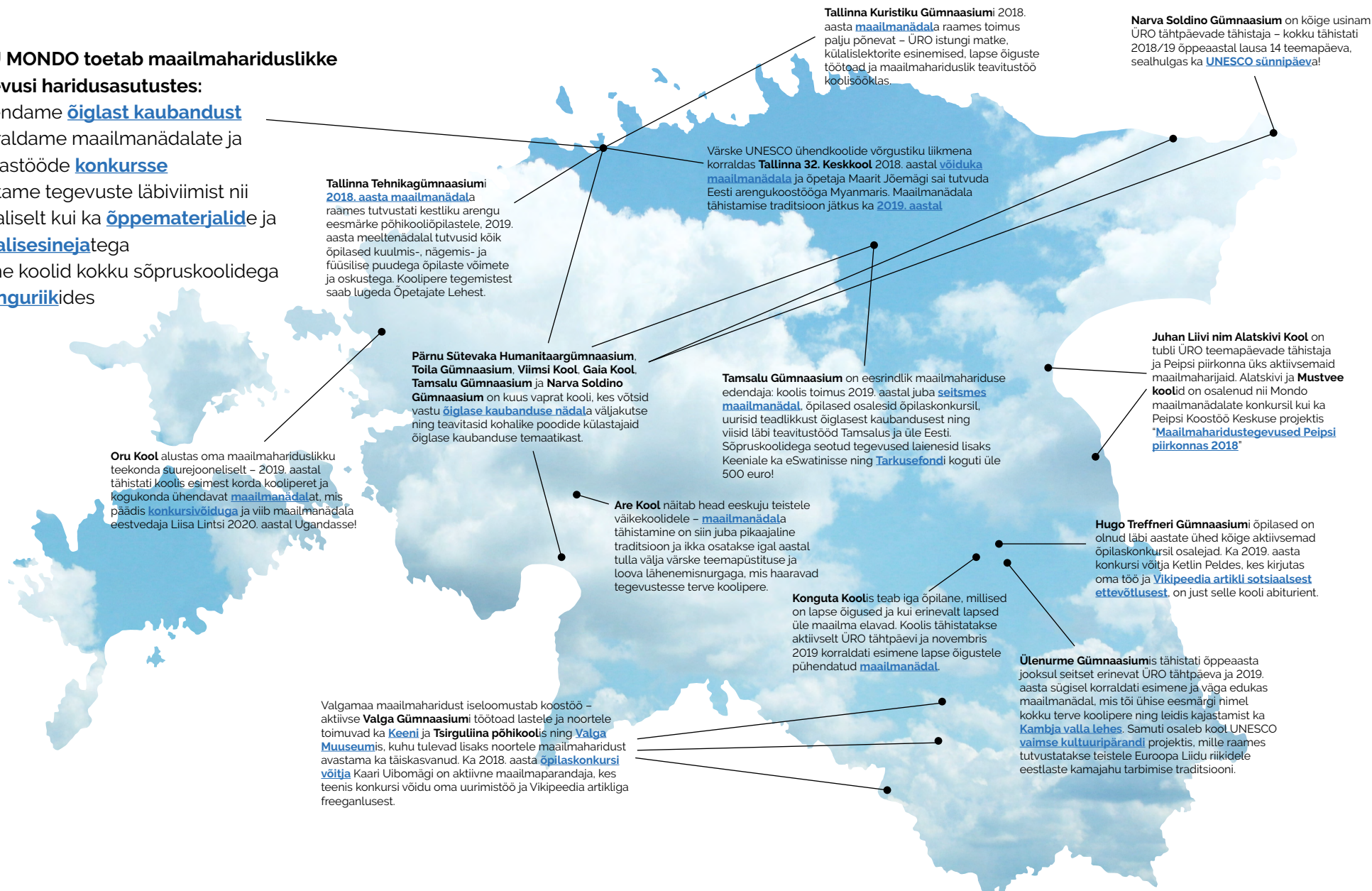
Vaata lisaks: www.maailmakool.ee

MAAILMAHARIDUSLIKUD TEGEVUSED EESTIS

MTÜ MONDO toetab maailmahariduslikke tegevusi haridusasutustes:

- edendame [õiglast kaubandust](#)
- korraldame maailmanädalate ja õpilastööde [konkursse](#)
- toetame tegevuste läbiviimist nii rahaliselt kui ka [õppematerjalide](#) ja [külalisesinejatega](#)
- viime koolid kokku sõpruskoolidega [arenguriikides](#)

Maarit Jõemägi, Tallinna 32. Keskkool:
„Maailmanädala raames tegid kõik õpetajad tunni
kestliku arengu eesmärkide teemadel, mille
käigus kasvas kindlasti õpetajate teadlikkus.
Sooviks, et keegi väljastpoolt kooli tuleks ka
õpetajaskonnale sellest rääkima. Ei ütleks, et kõik
õpilased on juba teadlikud, kuid gümnaasiumi
osas kasvas teadlikkus kindlasti märgatavalt. Uuel
õppeaastal pöörame rohkem tähelepanu sellele,
et ka nooremateni jõuda.”

Anne Kraubner, Tamsalu Gümnaasium: „Tänu
kohtumistele Vao Majutuskeskuse inimestega on
õpilased sallivamad, kohtumised ja maailmanädala
loengud on tõstnud õpilaste teadlikkust
keskkonnasäästlikkusest ja inimõigustest. Õiglase
kaubanduse uuringus osalemine näitas, et õpilased
on teadlikud ÕK-ga seonduvast. Õpilased on teinud
uurimistöid õiglasest kaubandusest ja võimalustest
vähendada toidu raiskamist koolisööklas – nende
ettekanded on olnud suunatud kaasõpilastele.
Viisime läbi ÕK uuringu ka õpetajate seas.
Maailmanädalal lõi kaasa enamik õpetajaid.”

Karin Keert, Viimsi Kool: „Kindlasti tõusis
õpilaste ja teiste koolitöötajate teadlikkus
õiglasest kaubandusest, seda kinnitasid õiglase
kaubanduse uuringu tulemused. Saime sel aastal
ka õiglase kaubanduse sõbra tiitli. Hea meel
on tõdeda, et kolleegid tundsid asja vastu huvi
ja on nõus ka sel aastal jätkuvalt panustama.
Osade klasside õpilased loobusid jõulude ajal
loosipakkidest ja nõustusid MTÜ Mondo kaudu
tegema heateokingitusi.”

KUIDAS MINUST MYANMARIS VAATAMIS- VÄÄRSUS SAI

Kaari Uibomägi
Valga Gümnaasiumi vilistlane
MTÜ Mondo õpilaskonkursi 2018. aasta võitja

11. klassi jõudes ootab kõiki gümnasiste ees uurimus- ja praktiliste tööde tegemise aeg. Mina otsustasin uurimuse teha endale hingelähedasest teemast – keskkonnast. Uurimistöö kirjutasin teemal „Freeganlus ja prügisukeldumine“. Eestis on teema vähetuntud ja eestikeelset informatsiooni internetis peaaegu ei leidugi. Inimestel tekkis minu tööprotsessi jälgides huvi ja teema sai tutvusringkonnas populaarseks. Meie kool on juba mõnda aega teinud koostööd MTÜga Mondo, seega sain võimaluse läbi viia töötuba UNESCO konverentsil Ülenurme Gümnaasiumis. Konverentsil kuulsin esmakordselt MTÜ Mondo õpilaskonkursist „Iseseisvalt maailmahariduses(t)“, mille auhinnaks oli õppereis Myanmar. Juhendaja soovitusel otsustasin konkursist osa võtta. Lisaks oma uurimistööle pidin konkursile esitama ka Vikipeedia artikli freeganlust. Olin väga üllatunud ja õnnelik, kui mõni kuu hiljem selgus auhinnatseremoonial, et žürii lemmikuks kujunes just minu uurimustöö. Ma polnud kunagi Myanmarist kuulnud, seega hakkasin kohe internetist riigi kohta teadmisi koguma. Reisiselne ärevus oli suur, sest ma polnud kunagi varem Aasias käinud.

Väljalend oli Tallinna lennujaamast 25. märtsil ning kokku pidime tegema kolm lendu, millest pikim kestis kümme tundi. Suurlinnas Mandalays jõudsime kuumusega kohaneda ja veidi uude keskkonda sisse elada. Sealt sõitsime kohe järgmisel päeval Bagani, kus saime tutvuda Myan-

mari kultuuri, inimeste ja religiooniga. Liikusime suurel alal renditud e-rolleritega (*eBike*), et pikki vahemaid kiiremini läbida ning külastada võimalikult palju iidseid templeid ja pagode. Aasia liiklus on üsna reeglitevaba, mistõttu *eBike*’idega sõitmine pakkus korralikku närviködi. Kõige värvikam hetk oli, kui sattusime sõitma täpselt paraadi sisse, kus pidime osavalt manööverdama uhkete kaunistatud veisekaarikute ja elevantide vahel.

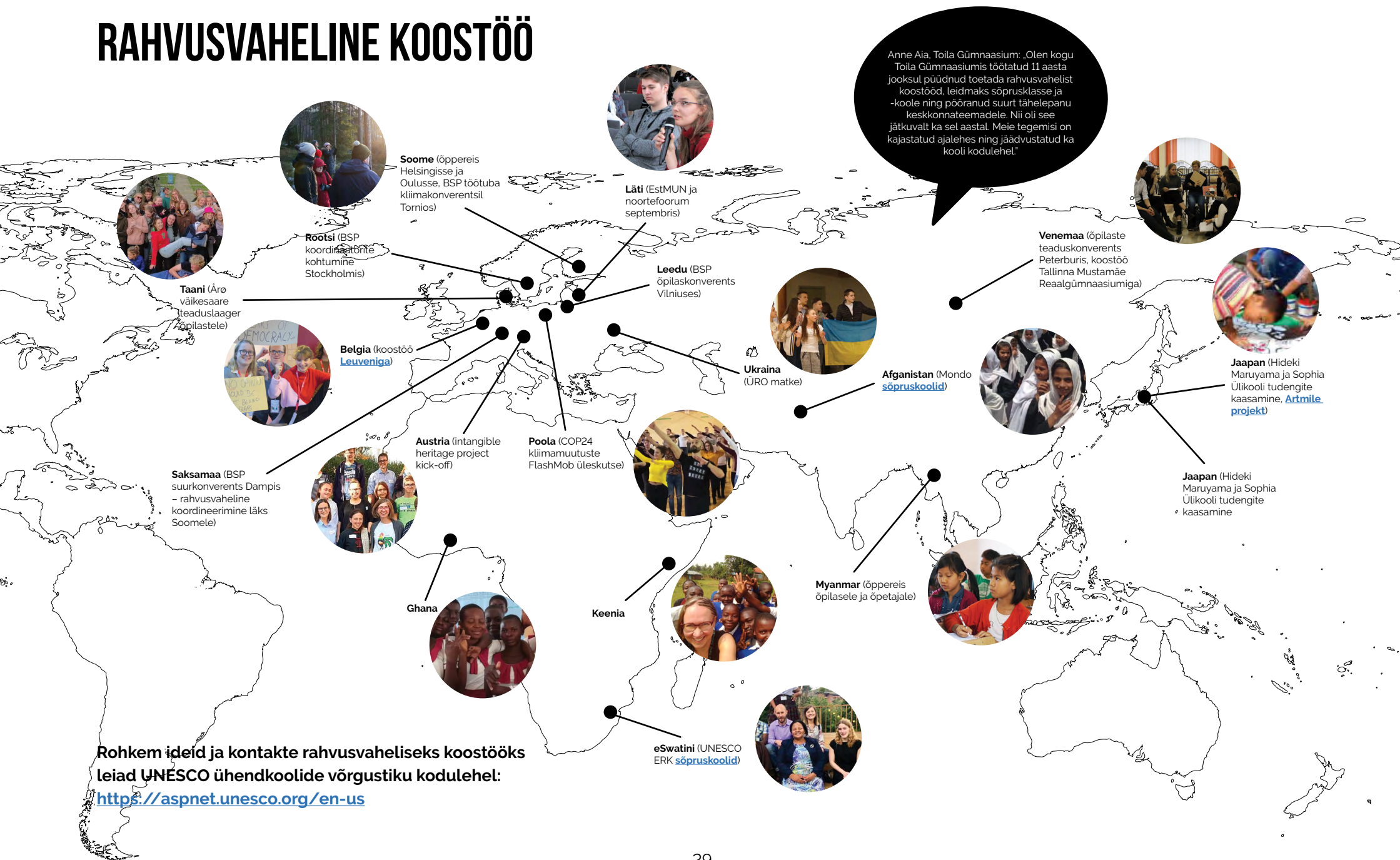
Inimesed on Myanmaris väga sõbralikud ja lahked. Kuna olen 182 cm pikk, aga Kagu-Aasia elanikud on meie mõistes lühikest kasvu, siis tekitas minu pikkus kohalikes suurt huvi. Inimesi, kes minu kõrval poseerides pilti soovisid, oli palju, seega tundsin end kui Kardashian punasel vaibal – tõeline staar! Kultuuriga tutvunud ja elurütmi sisse elanud, asusime tee turismi piirkondadest kaugemale, päriselu juurde. Shani osariigis, külas nimega Namlan saimegi võimaluse tutvuda MTÜ Mondo toetatud lastega, külastada partnerorganisatsiooni CRED rajatud õpilaskodu ja õppekeskust ning anda ka ise tunde. Lapsed olid arad, kuid võtsid edukalt osa kõigest, mida korraldasime. Lisaks külastasime pisikest Shani küla ning arutasime Namlanis kasvanud ja nüüd Mandalay ülikoolis kõrgharidust omandavate tütarlastega nende unistuse ja hariduse tähtsuse üle. Tudengid on ambitsioonikad ja tublid, mul oli hea meel näha, et nad ei karda unistada ja usuvad oma võimetesse. Õpetajad ja Mondo vabatahtlikud on teinud imelist tööd!

Reis jääb mulle kindlasti terveks eluks meelde, sest ma sain võimaluse lüüa kaasa asjades, mida tavaline turist teha saada ei pruugi. Mu silmaring avardus, õppisin sügavalt tundma kohalikku hinge ja olustikku riigis, millest ma varem polnud kuulnudki. Reisikaaslased olid imelised ja võin öelda, et teen kõik selleks, et minu suhtlus nendega tulevikus ei katkeks.

Uuri rohkem MTÜ Mondo maailmahariduslikest konkursidest: maailmakool.ee/toetavad-tegevused/konkursid/

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Rohkem ideid ja kontakte rahvusvaheliseks koostööks leiad UNESCO ühendkoolide võrgustiku kodulehel:
<https://aspnet.unesco.org/en-us>

PÕHJAPOLAARJOONE DATLID – EESTI UNESCO ÜHENDKOOLIDE VÕRGUSTIKU KOOSTÖÖ SOOMEGA

Gedy Matisen

Tartu loodusmaja rahvusvaheliste suhete koordinaator,
matkaringi juhendaja, projektijuht

UNESCO ühendkoolide võrgustiku Läänemere Projekti (BSP)
riiklik koordinaator

Soome Haridusametis saime teada, et Soomes on umbes 70 UNESCO ühendkoolide võrgustikku kuuluvat õppeasutust. Läänemere Projekti koole on suisa 165. Eestis toimus 2018. aastal UNESCO ühendkoolide ja Läänemere Projekti koolide võrgustike uuendamine ja liitmine ning ka Soomes on võrgustikega seotud teemad aktuaalsed. Soome haridussüsteemi ja reformide kohta tegi ettekande Paula Mattila ning tutvustas järgnevatel aastatel eesootavate uuenduste fookusi, milleks õppekavades on üldpäädevuste detailsem arendamine ja gümnaasiumiastmes muuhulgas parem õpilase ettevalmistamine edasiseks haridusteeks.

„Kohtumisel Rahuhariduse Instituudi avaldas muljet inimeste entusiasmi ja positiivsus.“ jagas muljeid Tallinna Tehnikagümnaasiumi õpetaja Ave Teder.

Datlilpalm hakkab vilju moodustama juba suhteliselt noores eas, 6–8aastaselt. Rohke saagi saamiseks peab aga ootama vähemalt paarkümmend aastat, siis võib küpsete viljade aastane kogumass ühe puu kohta küündida peaaegu saja kiloni. Hea saagikus on ka eeldatav põhjus, miks juba iidsetes Egiptuses seostati datleid viljakuse ja küllusega.

2018. aasta novembris toimus õpetajate õppereis Soome, millest võtsid osa Tiina Gaškov Jõhvi Põhikoolist, Maarit Jõemägi Tallinna 32. Keskkoolist, Kristi Mänd Jüri Gümnaasiumist, Siret Pung Kadrina Keskkoolist, Gaida Kabral Rapla Vesiroosi Koolist, Ave Teder Tallinna Tehnikagümnaasiumist, Irina Bahramova Narva Soldino Gümnaasiumist, Milvi Tisler Ülenurme Gümnaasiumist ning Madli Kumpas, Gedy Matisen ja Viktoria Rudenko. Õppereisil külastati Haridusametit ja Rahuhariduse instituuti Helsingis, Oulu Ülikooli õpetajahariduse ja maailmahariduse osakonda, Kello Põhikooli ja Laanila Keskkooli. Õppereisilt Soome korjati kaasa mitmesuguseid „datleid“:

Laanila Keskkooli (<http://unescolaanila.blogspot.com/>) koridorides ringi liikudes pidi astuma üle jalgade, sest jalgade omanikud olid ninapidi telefonides. Tundus, et interjäär mõjutab käitumist, sest tuttuues Kello koolimajas ei olnud sugugi õpilased niimoodi lõsakil koridoris jalus kui vanas hallis kitsaste ruumidega Laanila majas. Samas suutsid selle vana ja halli maja kolm poissi väga hästi tutvustada oma BSP projekti: esinesid vabalt ja vastasid kõikidele küsimustele heas inglise keeles.

Kello koolis peeti roosat päeva, mis tähendas, et igaühe riietuses, nii õpilastel kui õpetajatel, oli midagi roosat. Kooliga tutvumiseks korraldati nutiorienteerumine. Igas kontrollpunktis olid kooli õpilased, kes juhendasid ülesandeid ning vastasid meie õpetajate küsimustele. Seejärel andsid Eesti õpetajad paarikaupa 9. klassides eesti keele ja kultuuri tunde, mis olid kodus ette valmistatud. Need tekitasid õpilastes elevust.

Oulu õppereisi järel külastasid Soome partnerid omakorda Eestit, et uurida formaalse ja mitteformaalse hariduse ning ettevõtlikkuse arendamise puutepunkte, samuti koostöövorme ülikoolidega. Soome külalised käisid Tartu loodusmajas, Aparaaditehases, MTÜs Mondo, Haridus- ja Teadusministeeriumis, Eesti Maaülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ning Telliskivi Loomelinnakus.

See külastus viis omakord uute kohtumisteni Põhja-Soomes Tornios toimunud õpetajate konverentsil, mille fookuses olid kliimamuutused ning kus Mika Aaltonen tutvustas **jätksuutliku planeedi manifesti**. UNESCO ühendkoolide Läänemere Projekti koordinaator Gedy Matisen tutvustas Tornios Eesti keskkonhariduse maastikku ning konkreetseid UNESCO ühendkoolide võrgustiku voolu- ja seisuveekogude uurimise programme, tuues välja nende võimalikud seosed kliimamuutuste jälgimisega.

Maailmaharidust õpetava Oulu Ülikooli ja Oulun Normaallikoulu vaheline koostöö võimaldab üliõpilastel õpingute ajal tavakoolis praktikal käia. On oluline, et ülikoolidel oleks partnerkoolid, kus oma ala professionaalid tulevase õpetajad praktika ajal juhendavad ning toetavad. See on kindlasti üks viis, kuidas noori kooli juures hoida – pakkuda neile mitmekülgset toetust tundide ettevalmistamisel ja pärast tehtud töö analüüsimisel. Eestis on olemas küll mõned koolid, mis võtavad vastu praktikante, kuid tihti tuleb üliõpilasel ise praktikakool leida.

Pisike looduskool, mis nägi välja nagu 1953. aastal tegutsenud Tartu loodusmaja, asub endises koolimajas keset metsa. Väike puidust hoone oli lihtne ja hubane, loodusräjal talvises metsas üllatas teabetahvel, kus olid lindude eritunnused käsitsi joonistatud. Siin said loodusehuvilised kohalike õpetajate juhtimisel osaleda lühikesel matkal. Kohtumine lõppes vorste grillides ning kohvi ja piparkookidega maiustades.

Anni Rapinaja kunstinäitus, kus eksponeeriti Soome looduses leiduvast valmistatud taieeid. Urbadest kingad, sootaimedest mantlid ning loomapabulatest kroonlühtrid tekitasid meie õpetajate hulgas tõelise vau-efekti (<https://dbini.com/wardrobe-of-nature/>).

2020. aasta aprillis ootame Soome partnereid taas Tallinnasse Läänemere Projekti rahvusvaheliste koordinaatorite kohtumisele, et arutada uusi võimalikke ühisprojekte. Rahvusvahelise koostöö pall muudkui veereb.

ÜRO MATKE ARENDAB SUHTLEMIS- JA ARGUMENTEERIMISOSKUSI NING AVAB MAAILMA

Viktoria Rudenko
MTÜ Mondo projektjuht
UNESCO ühendkoolide riiklik koordinaator

Maarja Lainevoog, Tallinna Humanitaargümnaasium: „Olen märganud austuse kasvamist hariduse vastu ja selle kättesaadavuse hindamist. Välisprojekt ja EstMUNil osalemine on arendanud õpilaste tolerantsust teiste rahvuste ja kommete suhtes ning muutnud neid altimaks suhtlema endast erineva keele ja kultuuriga inimestega. Mõnede puhul on projektides osalemine kasvatanud ambitsiooni ise taolisi üritusi korraldada. Väiksemad klassid on kindlasti muutunud tänu keskkonnapäeva tegevustele ka keskkonnateadlikumaks, näiteks prügi sorteerimise osas. Personal, eriti juhtkond, on rõõmistanud meie osalemise üle EstMUNil.“

ÜRO tööprotsessi matke (inglise keeles: Model United Nations) on hariduslik rollimäng, mille eesmärk on õppida isikliku kogemuse kaudu tundma ÜRO organite otsustusprotsessi. Rollimänge korraldatakse üle maailma kesk- või ülikooli tasemel, kohandades traditsioonilist ranget formaati vastavalt osalejate vanusele, huvidele, oskustele ning kultuurilistele eripäradele.

MTÜ Mondo korraldab rahvusvahelist rollimängu nimega [Estonian Model United Nations](#) (lühendatud: EstMUN) koostöös korraldustiimiga, mis koosneb 19–24 aastastest noortest, kes on õpilastena osalenud ÜRO simulatsioonides Eestis ja välismaal. Kuna ÜRO matke noored ise on mängust nii vaimustunud, soovivad nad seda kogemust pakkuda ka endast noorematele, tekitades sellega ÜRO matke kogukonnale järelkasvu ning hoogustades arutelu-kultuuri nii Eestis kui maailmas.

Aastast 2018 lähtub meie korraldustiim järgmistest põhimõtetest:

- tegemist on **algajale jõukohase** ÜRO matkega
- kogu programmi töökeeles on **inglise keel**
- osalema on oodatud põhi- ja keskkooli **õpilased vanuses 15–19**
- kolmepäevane konverents toimub **aprilli koolivaheajal** neljapäevast pühapäevani
- konverentsile eelnevad **eeltööpäevad**, mis tutvustavad teemasid ja formaati

Tänu rahastajate ja koolide toetusele (erilised tänud: Karen Laus, Arvo Anton, Kristi Mänd ja Kristina Kivi!) saime nii 2018. kui 2019. aastal pakkuda õpilastele ja õpetajatele Eestist ja teistest riikidest põnevat programmi ning käsitleda selliseid teemasid nagu naiste, laste ja põlisrahvaste õigused, meedia vastutus, küberjulgeolek, elektroonikajäätmete vähendamine, kliimamuutused ja nendega seotud ränne. Kahe aasta jooksul toimusid järgnevad üritused:

- ÜRO matke formaati tutvustavad [minisimulatsioonid](#) Tallinna 32. Keskkoolis, Narva Soldino Gümnaasiumis ja Ülenurme Gümnaasiumis ning [eeltööpäevad](#) Tallinna 21. Koolis, Narva Vanalinna Riigikoolis, Tartu Hiie Koolis – kokku osales 142 esindajat 23 koolist.
- ÜRO matke teemasid tutvustavad seminarid [Tallinna Ülikoolis](#) 6. aprillil 2018, [Välisministeeriumis](#) 1. veebruaril 2019 ja [Tallinna Botaanikaaias](#) 6. detsembril 2019 – kokku osales 167 esindajat 22 koolist.
- Rahvusvaheline ÜRO matke konverents [Jüri Gümnaasiumis](#) 27.–29. aprillil 2018 ja [Noarootsi Gümnaasiumis](#) 25.–28. aprillil 2019 – kokku osales 142 esindajat seitsmest riigist (Eesti, Läti, Leedu, Ukraina, Venemaa, Saksa, Belgia).

Lisaks said 2018. aasta parimad delegaadid Liisa Salekešina ja Viktoria Iškina võimaluse koos korraldustiimi liikme-

tega osaleda ÜRO matkel Leuvenis (Belgia) ja 2019. aasta parim delegaat Konstantin Dolski ja tema õpetaja Maarja Lainevoog ÜRO matkel Gdanskis (Poola).

2020. aastal keskendub ÜRO matke järgmistele teemadele: naiste aktiivne osavõtt rahutagamises ja konfliktide rahumeelses lahendamises, ressursside säästlik majandamine ja jätkusuutlik tarbimine kliimameetmete kontekstis, Kuuba raketikriis ning meedia vastutus vastuoluliste globaalsete teemade kajastamisel. Matke toimub Orissaare Gümnaasiumis 23.–26. aprillil ning [avaldusi võetakse vastu](#) 1. märtsini.

Programmi planeerimist ja läbiviimist toetasid aastatel 2018–2019 MTÜ Mondo, UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon, Tartu loodusmaja, Eesti UNESCO ühendkoolid, Välisministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ja Keskkonnainvesteeringute Keskus. maailmakool.ee/uro-matke/
www.facebook.com/EstonianMUN/
<https://mymun.com/muns/estmun-2020>

ÅRØ NOORTELAAGER TAANI VÄIKESAAREL

Årø on väikesaar Taanis, kuhu iga kahe aasta tagant kogunevad Läänemere Projekti koolide esindajad, et Läänemerd uurides õppida koostööd tegema. [Laagrit](#) korraldab Robert Bosch Comprehensive School, mille eesotsas õpetajad Dennis Stahl ja Nick Krichevsky. Tegemist on [noortelaagriga](#), mille rahvusvaheline meeskond alustab ürituse planeerimist vähemalt aasta enne selle toimumist. Laagrisse saavad kandideerida nii õpetajad kui õpilased, 2019. aastal valiti Eestit esindama kümneliikmeline delegatsioon: õpetaja Marje Loide õpilasega Lihula Gümnaasiumist, õpetaja Luise Tiks õpilasega Tallinna Inglise Kolledžist ning õpilased Kohtla-Järve Järve Vene Gümnaasiumist, Pärnu Ülejõe Põhikoolist, Põlva Koolist, Narva Soldino Gümnaasiumist, Kadrina Keskkoolist ja Tartu loodusmajast.

Igal aastal on osalejatel võimalik laagris läbi viia ka enda koostatud töötube. Eesti delegatsiooni poolt korraldas õpetaja Luise Tiks haridusliku Läänemere-teemalise põgenemistoa. Õpetaja Marje Loide ja tema õpilased jagasid kogemusi laagrist UNESCO ühendkoolide võrgustiku sügisel aastakonverentsil Tartus. Järgmine laager Årø väikesaarel toimub 2021. aastal, korraldustööd juba käivad. Eesti delegatsiooni osalemist laagris toetasid SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Haridus- ja Teadusministeerium.

RAHVUSVAHELINE LÄÄNEMERE VEEBIVIKTORIIN JA KOOSTÖÖ TEADLASTEGA

2019. aasta oktoobrist detsembrini toimus Läänemere veebiviktoriin, milles osales 1172 õpilast kaheksast riigist. Eestit esindas koguni 822 õpilast 33 erinevast koolist. Veebiviktoriin on üks aasta oodatuid rahvusvaheline sündmus, sest osalemiseks ei pea kuhugi sõitma ning seda saab hõlpsasti kasutada koolitunni pidamisel arvutiklassis. Viktoriini korraldab Tartu loodusmaja koostöös OÜ-ga Walk & Learn (+ logo) ning rahastab Haridus- ja Teadusministeerium.

Kõik [küsimused ja vastused](#) leiab Läänemere Projekti Eesti tegevuste kodulehelt. 2019. aastal aitas küsimusi koostada Läänemere uurija Sven Hille Leibnizi instituudist Saksamaal Warnemündes.

Rahvusvaheliste auhindadena saadeti võitjatele seekord [suuhügieeni alternatiivtooteid](#), et panna neid mõtlema igapäevaste harjumuste keskkonnamõju üle. Lisaks jagati osalejatele infot [arengumaades kasutatavate suuhügieeni vahendite kohta](#).

Eelkõige toetab veebiviktoriin õpilaste IKT oskusi ning kriitilise mõtlemise arengut, sest vastuseid tuleb otsida internetist. Info tõlgendamine ja analüüsimine on keskkonnaalaste teadmiste ning keskkonnasõbraliku käitumisviisi kõrval üks olulisemaid oskusi 21. sajandil. Rahvusvaheliselt parima tulemuse – 100%! – sai Egert Jurtom Pärnu-Jaagupi Põhikoolist, kes pälvis ka Eesti riikliku auhinna – kümnele parimale õpilasele pakutakse võimalust osaleda töövarjupäevadel Eesti teadlaste juures.

Töövarjupäevade ning erinevate töötubade korraldamisel suvelaagrites teeme koostööd Eesti Maaülikooliga (Priit Bernotas, Ronald Laarmaa, Alo Laas, Indrek Melts), Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudiga (Jonne Kotta, Helen Orav-Kotta), Eesti Loodusmuuseumiga (Lennart Lennuk), Tallinna Tehnikaülikooli Meresüsteemide Instituudiga (Urmas Lips, Inga Lips) ja TLÜ Loodus- ja terviseteaduste instituudiga (Are Kont, Hannes Tõnisson).

Helina Reino, Gustav Adolfi
Gümnaasium: „Õpilased on muutunud
keskkonnateadlikumaks, soovetakse
loodust paremini tundma õppida,
tegeleda taaskasutuse ja energia
säästmisega. Õpetajad on hakanud
rohkem säästma ja mõtlema
oma tervise peale.”

KOOSTÖÖ SOPHIA ÜLIKOOLIGA TOKYOS, REIS UNESCO ÜHENDKOOLIDE KONVERENTSILE SAKSAMAALE JA RAHVUSVAHELINE KESKKONNATEADLIKKUSE LAAGER ROOSTAL „BSP 30 AASTAT”

Hideki Maruyama on Sophia Ülikooli professor, kes on end UNESCO ühendkoolide võrgustiku Läänemere Projekti tegevustega kursis hoidnud alates 2008. aastast. Hideki ise ütleb, et too aasta jääb talle meelde, sest kohtas siis elus esimest korda eestlast. Alates 2013. aastast on ta igal aastal vähemalt korra külastanud Eestit ja Tartu loodusmaja, et õppida, kuidas meie haridusmaastikul muutusi juhitakse ning kestliku arengu teemasid rakendatakse. Viimased kolm aastat on ta Eestit külastanud koos tudengitega, kes ülikoolis valikainena maailmahariduse teema valinud on ning kes igal külastusreisil Tartu loodusmajas ka [Jaapani kultuuriõhtu](#) korraldavad. Tudengite kirjutatud kokkuvõtteid saab lugeda siit:

Märts 2017: <http://bit.ly/2F9fq28>

Veebruar 2018: <http://bit.ly/2FafZb1>

September 2018: <http://bit.ly/2CPMVnr>

August 2019: <http://bit.ly/31H2l8C>

Tudengid avasid ka oma Eesti instagrami konto:

<https://www.instagram.com/sophia.estonia.sdgs/>

2018. aasta septembris liitus Jaapani delegatsioon Eesti delegatsiooniga bussireisiga Saksamaale, et osaleda UNESCO ühendkoolide Läänemere Projekti suurkonverentsil „[Global citizen 2030](#)”, kus Läänemere Projekti rahvusvaheline koordineerimine Venemaalt Soomele üle anti. Lisaks toimusid konverentsi raames mitmed töötod ja väljasõidud, mis laiendasid osalejate silmaringi, võimaldasid neil suhelda inglise keeles, õppida teiste kogemustest ning saada ainu Läänemere olulisusest ka teises kultuuriruumis.

2019. aastal sättis Jaapani delegatsioon oma õppereisi augustikuuksse, et osaleda Läänemere Projekti 30. sünnipäevaks korraldatud rahvusvahelises [õpilaste laagris ja õpetajate suvekoolis Roostal](#). Üritusel toimus hulgaliselt tegevusi, millest võtsid lisaks jaapanlastele osa külalised Eestist, Lätist, Poolast, Ukrainast, Sloveeniast ja Venemaalt. Õpilaste sõnul on just rahvusvaheline seltskond see, mis teeb õppeprotsessi huvitavaks ning pakub parajal määral väljakutseid.

Ürituse viimasel päeval esinesid aukülastajana Imbi Henno Haridus- ja Teadusministeeriumist, Liisa Puusepp Keskkonnaministeeriumist ja Madli Kumpas UNESCO Eesti rahvuslikust komisjonist, kelle ettekanded selgitasid noortele hariduse omandamise ja keskkonna hoidmise olulisust maailma muutvate igapäevaharjumuste kujunemises.

Tartu loodusmaja ja MTÜ Mondo ühisüritust rahastasid sel korral Keskkonnainvesteeringute Keskus, Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium ja Scientix.

KOGEMUSTE JAGAMINE, SISU LEVITAMINE JA ÕPPEMATERJALID

On tore, et nii paljud koolid üle Eesti tegelevad huvitavate ja omanäoliste koolitundide loomise, ürituste korraldamise, projektide läbiviimise ja ainete lõimimisega. Paraku jääb tihti jõudu väheks just nende huvitavate kogemuste levitamisel. Seetõttu on käesoleva kogumiku roll väga oluline. Toome välja võimalikud viisid info levitamiseks:

1. **Korralda konkurssi ja kaasa õpilasi!** UNESCO ühendkoolide võrgustiku infoseina konkursile laekus 2019. aastal kolm suurepärast näidet sellest, kuidas kooliperega jagada võrgustiku tegevusi ning pakutavaid võimalusi: vaata, millised infoseinad valmisid [Tamsalu Gümnaasiumis](#), [Tallinna 32. Keskkoolis](#) ja [Narva Soldino Gümnaasiumis](#)!
2. **Korralda koolis maailmanädal või suuna õpilased õpilaskonkursist osa võtma!** MTÜ Mondo korraldab igal aastal koolidele ning õpilastele [konkursse](#), et tuua maailmaharidus avalikkuse ette! Võitjad saavad tutvuda Mondo tegevustega arengukoostöö ja humanitaarabi valdkonnas.
3. **Infotehnoloogia tund kooli kodulehe täiendamiseks!** Häid näiteid võrgustiku liikmete kodulehe vormindamisest [Jüri Gümnaasiumilt](#), [Tallinna Tehnikagümnaasiumilt](#), [Miina Härma Gümnaasiumilt](#), [Valga Gümnaasiumilt](#), [Audentese Koolide SA](#)lt, [Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasiumilt](#).
4. **Koosta ülekooliline strateegia!** Suurepärase näide ülekoolilisest strateegiast on [Narva Soldino Gümnaasiumi UNESCO ühendkoolide võrgustiku strateegia](#).

5. **Postita uudiseid kooli ajalehte või Facebooki lehele!**
6. **Liitu uudiskirjadega!** Kas teadsid, et [UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon](#), [Tartu loodusmaja](#) ja [Maailmakool](#) saavad välja uudiskirju? Liitu meililistiga ja oled alati uudistega kursis!
7. **Saada oma tunnikavad ja õppetöö kirjeldused riiklikele koordinaatoritele!** Leiame aja ja võimaluse ning paneme kokku kasulikke kogumikke. Näiteks valmis viimati Läänemere Projekti heade näidete kogumik [eesti keeles](#) ja [inglise keeles](#).
8. **Osale erinevatel üritustel, kus saad oma kogemusi jagada!** Näiteks saavad õpetajad osaleda [maailmahariduse kursusel](#), Läänemere Projekti [õpetajate seminaridel](#) ning UNESCO ühendkoolide [võrgustiku aastakonverentsil](#).

Õppetöö mitmekesistamiseks pakume erinevaid materjale, mis on abiks koolitundide andmisel.

MAAILMAKOOLI UUEMAD MATERJALID:

- Tunnikavade kogumik „Naised õiguste eest: lood üle maailma“ [eesti](#) ja [vene](#) keeles
- Metoodiline juhend „Õigus olla laps“ [eesti keeles](#), [inglise keeles](#) ja [vene keeles](#)
- Uued [dokumentaalfilmid](#) Maailmakooli filmikogus
- 3.–6.klassile mõeldud [kliimamuutuste töötuba](#)
- Sõpruskoolide videopäevikud „[Päev minu elus](#)“
- Näitus „[Krepi](#)“ väikesest külast Luganski oblastis Ida-Ukrainas

TARTU LOODUSMAJA POOLT PAKUTAVAD ÕPPEMATERJALID:

- BSP vaatlusprogrammide [töölehed ja määrajad](#)
- Muud materjalid [BSP kodulehel](#)
- Rohelise Kooli võrgustiku [õppematerjalid](#)
- Tartu loodusmaja [koostööprojektid](#) ja [koostatud materjalid](#)
- Tartu loodusmaja [õppeprogrammid](#)
- Tartu loodusmaja keskkonnamängude [laenutus](#)

TEISED KASULIKUD MATERJALID:

- Käsiraamat „[Maailmakodanikuharidus. Teemavaldkonnad ja õpieesmärgid](#)“
- Vaimse kultuuripärandi [õppematerjalid](#)
- UNESCO ühendkoolide võrgustiku [tutvustus ja juhised](#) Eesti ühendkoolidele
- Eesti UNESCO ühendkoolide võrgustiku [strateegilised eesmärgid](#)
- Rahvusvahelise UNESCO ühendkoolide võrgustiku [materjalid](#)
- GENE (Global Education Network Europe) võrgustiku raport „Maailmaharidus Eestis“ [inglise keeles](#) ja [lühiversioon eesti keeles](#)

Võta koordinaatoritega ühendust

2020. AASTAKS PLANEERITUD TEGEVUSED:

*Ürituste kuupäevad võivad muutuda

JAANUAR	20.01	EstMUNI ettevalmistav seminar „Conflicts in media, women in conflicts”
	25.01–27.03	Maailmahariduse kursus haridustöötajatele
	31.01	Läänemere veebiviktoriini 2019. a võitjate väljakuulutamise ning tulemuste ja auhindade välja saatmine
VEEBRUAR	7.02	EstMUNI ettevalmistav tööpäev Tamsalu Gümnaasiumis
	13.02	EstMUNI ettevalmistav tööpäev Tallinna Humanitaargümnaasiumis
	23.02	Tartu loodusmaja uurimistööde ja õpilasprojektide konkurs , kuhu on oodatud kõik keskkonnaalased tööd
MÄRTS	1.03	Taotluse esitamise tähtaeg EstMUNil osalemiseks
	märts–juuni	Osalemine BSP kevadvaatlustel (vee ja õhu kvaliteet, jõe- ja rannikuvaatlus, fenoloogia, lindude ökoloogia)
APRILL	2.–4.04	Rahvusvaheline BSP koordinaatorite kohtumine Tallinnas
	aprill-mai	Läänemere Projekti veebiseminar õpetajatele: tutvustame harrastusteaduste programme uuendatud juhendmaterjale
IV vaheaeg	23.–26.04	Rahvusvaheline kolmepäevane EstMUNI konverents Orissaare Gümnaasiumis
MAI	30.05–05.06	Kestliku arengu nädal koolidele ja Mondo haridusseminar õpetajatele
	1.05–31.08	Läänemere veebiviktoriini auhinnasaajate töövarjupäevad
AUGUST	2 päeva	Läänemere kestliku arengu koolitus õpetajatele ja keskkonnahariduse spetsialistidele (kuupäev täpsustub)
	3 päeva	Läänemere Projekti õpilaste mereäärne suvelaager (kuupäev täpsustub)
SEPTEMBER	26.–27.09	Ühendkoolide aastakonverents ja tänuõhtu Pärnumaal
	september–november	Osalemine BSP sügisvaatlustel (vee ja õhu kvaliteet, jõe- ja rannikuvaatlus, fenoloogia, lindude ökoloogia)
OKTOOBER	1.10–15.12	Rahvusvaheline Läänemere veebiviktoriin
NOVEMBER	1.10–15.12	Rahvusvaheline Läänemere veebiviktoriin
	november	Filosoofiapäev 2020
DETSEMBER	1.10–15.12	Rahvusvahelise Läänemere veebiviktoriini tulemused

UNESCO ühendkoolide võrgustiku õnnestumiste ja möödalaskmiste kogumik 1/2019

Väljaandjad: Tartu loodusmaja, MTÜ Mondo

Sisutoimetajad: Viktoria Rudenko, Gedy Matisen

Keeletoimetaja: Liina Vakrööm

Kujundus: Triinu Tulva

Kaanefoto: Enn Narrusson

Fotod: Siim Kumpas, Viktoria Rudenko, Mari Jõgiste, Katrin Kello, Oryna Kozmenko, Gedy Matisen, Nils Joonas Kristian Saar, Ylle Tampere, Jelisaveta Dzigurski, Lennart Varu, Alla Kuhshkha,

Kogumik on valminud [SA Keskkonnainvesteeringute Keskus](#) rahastatava projekti „Kestliku arengu eesmäärke toetavad UNESCO ühendkoolide võrgustiku ja Läänemere Projekti riiklikud ning rahvusvahelised tegevused 2019/2020” raames. Keelekorrektuur valmis Välisministeeriumi projekti „Laste ja naiste õigused maailmas inimeste lugude kaudu” raames [arengu- ja humanitaarabi](#) vahenditest. Kogumik ei pruugi väljendada Keskkonnainvesteeringute Keskuse ja Välisministeeriumi vaateid.

Kogumik allalaetav veebist:

Tartu loodusmaja Läänemere Projekti kodulehelt: <https://bsp.tartuloodusmaja.ee/>

MTÜ Mondo maailmakooli kodulehelt: <https://maailmakool.ee/eesti-unesco-uhendkoolide-vorgustik/>

UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni kodulehelt: <https://unesco.ee/uhendkoolide-vorgustik/>

